

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

ÁGOSTON PÉTER: Szabadság, jog, magánjog	409
DR. HELLER FARKAS: Értekezlet a gyermekmunkával kapcsolatos gyermekvédelmi feladatokról	413
HLAVÁCS KORNÉL: Az iparfelügyelőik tevékenysége az 1912. évben	418
A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1913. évi jelentése	422

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	422
-------------------------	-----

Az 1000-ik mütét a Munkáskórházban. — A Munkáskórház 1914. évi költségvetése. — Az Országos Pénztár 1914. évi költségvetése. — Igazgatási költségek megosztása a két biztosítási ágazat között. — Kamatmegterítési kötelezettség. — Kerületi munkásbiztosító pénztári alkalmazottak véglegesítése. — A kerületi munkásbiztosító pénztári alkalmazottak családi pótléka. — Az Országos Pénztár április havi taglétszáma. — A váci kerületi pénztár gyógyszer-szerződése. — A gyógyszerészek a munkásbiztosító pénztár szipolyozásáról panaszkodnak. — A wieni »Allgemeine Arbeiterkranken- und Unterstützungskasse« 1913. évi jelentése. — Pénztári tagok vasúti díjkedvezménye Németországban. — A Hauptverband deutscher Ortskrankenkassen XXI. rendes nagygyűlése. — A 28. német Berufsgenossenschaftstag. — A németországi vállalati pénztárak kongresszusa. — A betegsegélyző pénztárak új szervezete Szászországban. — A »Deutsche Volksversicherung« első évi működése.

<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	429
------------------------------------	-----

A magyarországi munkások gazdasági harcai 1913-ban. — A budapesti gyógyszerészek sztrájkja véget ért. — Magyar gyáriparosok a nők és fiatalok munkaidéjének korlátozása ellen. — A Gyáriparosok Országos Szövetségének működése 1913-ban. — Iparegészségügyi szakosztály. — Bányászors. — Gazdasági géptulajdonosok felelőssége. — Balesetelhárítás famegmunkáló gépeknél. — A mozi a balesetelhárítás szolgálatában. — Állandó munkásjóléti kiállítás Milanóban. — Törvényjavaslat a foszforgyártás eltiltására, Belgiumban. — A munkásvédelem a gyárakban, műhelyekben stb. Görögországban. — A Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete orosz szakosztályának megalakítása. — Munkásvédelem a gyárakban és üzletekben Új-Délwalesben. — Szabad-e a munkásnak adósságot csinálni? — A munkaidő törvényes szabályozása Norvégiában. — A borraivaló rendszer ellen.

SZAKIRODALOM	435
---------------------	-----

A magyar vasművek és gépgyárak országos egyesületének évkönyve 1914. — A vámpolitika alapfogalmai. — Die Tringeldablösung im Gastwirtsgerwerbe. — Solinger Industrie-Verhältnisse im 18. Jahrhundert.

JOGGYAKORLAT	437
---------------------	-----

Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.

Melléklet: „Orvosszakértői Szemle“ (előfizetőknek ingyen).

Tartalom: Dr. Sarbó Artur: Az ideg orvos szakértői szerepe a baleseti véleményezés körül. — Dr. Lévy Lajos: Idült veselob mint üzemi baleset. — Lapszemle. — Orvos-szakértői vélemény.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.
Telefon: 93—99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Császárfürdő Budapestén.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvezű radio-aktív gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúszos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségnél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

AEROLITH

KIS J. JENŐ

okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”

a modern építkezésnek építőköve, mellyel nemcsak gyorsan és olcsón, de az egészségügyi követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”-

falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is desinficiálhatók.

Az „AEROLITH”

ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

KIS J. JENŐ

okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. WIEN.

Automobil-, kocsi- és motor-pneumatik kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU
VI. ker., Andrassy-út 20. szám.

ANDOR és FUTTAKY

Villamos világítási-, erőátviteli-, lift-, telefon- és villámhárítóberendezések

CSILLÁRKÜLÖNLEGESSÉGEK
nagy raktára

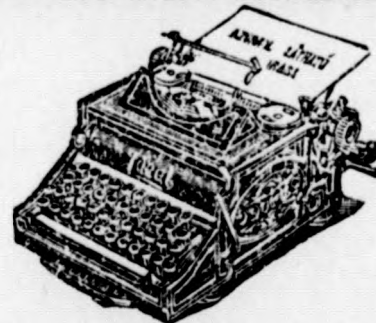
Budapest VI., Király-utca 18.
Telefon 52-99.

Ideal

irógép

absolut látható irással.

Igen
célszerű
beteg-
pénz-
tárak.
részére

Vezérképviselői

SCHOTT H. ÉS DONNATH

cs. és kir. udvari szállítók
BUDAPEST, VI. KER., ANDRÁSSY-UT 53. SZ.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIALIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 20
korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.
Telefon 93-99. Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Szabadság, jog, magánjog.

Irta: Ágoston Péter.

I. Az első két fogalmat inkább egymással ellentétben, mint rokon vonatkozásban szokták emlegetni. Mert a jog a szabadságot rendszeren korlátozni szokta. Mégis, a jog története arról győz meg, hogy a jog volt a szabadságnak mindenkor legfőbb biztosítója és nem is érvényesült semmi-
ben a szabadság addig, míg a jog ezt lehetővé nem tette. Amikor ezt megállapítjuk, a szabadságnak olyan fogalmából indulunk ki, amely a társadalomban érvényes és nem olyanból, amely ezen kívül képzelhető.

Ha egy rövid visszapillantást teszünk az emberiség fejlődésének történetébe, úgy azt látjuk, hogy a XVIII. században az akkori termelési rendet úgy a földműveléssel, mint az ipar- és kereskedelemmel foglalkozók erős támadásokban részesítették azért, mivel nem lehetett már a szükséglet kielégítésére szükséges elegendő árúkat termelni. A feudális rend megkötötte a földművelést, a céhek az ipart és a kereskedelmet. A közönség szükséglete érdekében szabadságot követeltek a termelésben.

A szabadság akkor azt jelentette, hogy minden előjog, amelynek révén valaki a termelésből ki volt zárható, szűnjék meg. Követelte ezt akkor a gyakorlat és elmélet egyaránt. A XIX. század küzdelmei aztán végleg diadalra vitték a szabadság elvét. A törvények mindenfelé kimondták, hogy megszűnik a céhrendszer és jobbágyság.

A termelésben való szabadság proklamálása abból a gondolatból is fakadt, hogy az emberiségnek az az érdeke, hogy a társadalmi és gazdasági küzdelemben az emberek egymásközötti versenyére bizzuk a társadalom szükségletének kielégítését. *Szabad verseny* lett tehát a jelszó és a verseny szabadsága éppen olyan alapelvűvé vált a modern társadalomnak, mint amennyire a nemesség és céhek kiváltsága a középkoré volt.

A jog elvei ezt a szabadságot két irányban kellett, hogy honorálják: 1. amennyiben a jog szabályozta az iparúzés szabadságát; 2. amennyiben a jog a szabadságot részletekben is megvalósította, amikor a szerződési szabadságot elvül fogadta el.

Az iparúzés szabadságának kérdése tisztára a társadalmi erők küzdelmének eredményéhez képest nyert a jogban szabályozást. A szerződési szabadság pedig már csak inkább elméleti következménye volt az előbbi-

nek. A jogban azonban, ennek szerkezetét tekintve, a szerződési szabadság mégis nagyobb jelentőségű elv és újítás volt a céhek és jobbágyság eltörlésénél, már csak azért is, mert általánosabb elv.

II. A szabadság a termelés fokozására alkalmas volt, de a munkáságtól nagy áldozatokat követelt. Amikor ugyanis minden európai állam törvényei kimondták azt, hogy ezentúl a munkás és munkáltató közötti viszonyt a felek közti szabadon kötött szerződés szabályozza, akkor ezzel az eddig gyámság alatt tartott munkást felszabadították ugyan ez alól a gyámság alól, de egyúttal zsákmányul dobták oda az erősebbnek.

A jogrend akkor ezt abból az elméleti meggondolásból tette, hogy a szabadság az a legfőbb elv, amely mindenkinek felett kell, hogy érvényesüljön. Ezért egészen idegenül állottak a jogászok a munkásoknak ez ellen felhangzó panaszaival szemben és ezért volt soká kétségtelen jogi elv, hogy a termelési szabadságot a termelők sem szüntethetik meg semmiféle meg egyezéssel. A kartellszerződéseket is azért tartották erkölcsteleneknek és semmiseknek, mert azok megfosztották a szerződőket a szabadságtól. Eltörölték a kamat-maximumok megállapítását; a kereskedők egymás közötti ügyleteinél a felén túli sérelem érvényesítésének nem adtak helyet, stb. mind csupán azért, hogy a szabadságot megvédjék.

Alig multak el azonban évtizedek, már is felhangzott a panasz, hogy a szabadság címén az erősebbeknek alkalma nyílik a gyengébbek kizsákmányolására. Ezek hatása alatt Európa minden államában megalkották a kamat-maximumokat megállapító törvényeket, majd kiterjesztették az ügyletek megtámadásának szabályait azokra az esetekre, amikor túlságosan aránytalanok voltak a szolgáltatások. Majd az uzsora fogalmát, amely eredetileg csak a kölcsönszerződésekre vonatkozott, kiterjesztették minden ügyletre. Aztán elismerték a kartellszerződéseket stb. Egyszóval a XX. század harmadik harmadában a jogrend a szabadságot már mind kisebb területre szorítja.

A mai jog már nem áll azon az alapon, hogy mindenki szabadon köthet szerződéseket, mert kimondja, hogy a kötött szerződések bizonyos esetekben érvénytelenek. A szerződések érvénytelenítését azonban nem az vezeti, hogy ezzel az emberek szabadságát biztosítsa. De még az sem, hogy a termelésnek szabadságát biztosítsa, hanem egyedül az, hogy a társadalom bizonyos rétegeit ne engedje túlságosan kihasználni.

Ilyenképen tehát sem a szerződési szabadság, sem a szabad verseny a ma érvényes jog szerint nem abszolút szabály már. A multban érvénytelenek voltak azok a szerződések, amelyek a szabad verseny elvébe ütköztek, ma azok, amelyek a szerződő fél anyagi egzisztenciáját érintik. Mind a két elv a jogon kívüli forrásból származott át a jog területére.

III. A szerződési szabadságot kifejezetten a munkáltató és a munkás közötti viszony rendezésére mondotta ki először a jog, de az alap gondolat benne volt a mult század elején érvényes jogban, mint láttuk, általában is. Azóta azokon a területeken, amelyekre csak innen ment át, lassan kiszorult. A munkások szerződéseit tekintetében azonban ma is érvényes jog. Annyira érvényes, hogy a munkások még a szabadságról is lemondhatnak a szerződési szabadság címén. A munkások magánjogi szabadsága tehát olyan nagy, hogy önönmagát is megszüntetheti.

Az önönmagát megszüntető szabadság azt jelenti, hogy az embernek meg van a szabadsága arra, hogy szabadságát szerződés tárgyává tehesse. Ha ilyen szabadság van, akkor szabadságát bárki szerződéssel meg is szüntetheti. Persze, rögtön felmerül az ilyen konkrét esetben az a kérdés, hogy igazán szabad volt-e a szerződő fél, mikor szabadságáról lemondott.

Mielőtt mármost azt a kérdést tisztáznók, hogy mennyire van jogi alapja a ma érvényes jog szerint az ilyen kérdés felvetésének, tisztáznunk kell azt a kérdést, hogy milyen szabadságról van itt szó. A magánjogban

biztosított szabadságok: a szerződési- és a rendelkezési szabadság. Ezek közül is inkább csak az első érdekel itt, mivel a rendelkezési szabadság a halál esetre való rendelkezést jelentvén, a munkások joga szempontjából nem érdekelhet.

A ma érvényes jogrendszerek a szerződési szabadságra nézve általában azt mondják ki, hogy mindenki csak meglévő vagyonára vonatkozólag köthet szerződést. A magyar polgári törvénykönyv második tervezetének 784. §-a és a német polgári törvénykönyvnek 310. §-a egyaránt azt mondják: semmis az oly szerződés, amelylyel valaki jövőbeli vagyonának, vagy e vagyon hányadrészének átruházására, vagy haszonélvezettel való terhelésére kötelezi magát.

A francia polgári törvénykönyv ilyen szabályt az ajándékozási szerződésekre vonatkozólag tartalmaz olyanképen, hogy a még meg nem levő vagyont nem lehetett elajándékozni. (944. §.) Az osztrák polgári törvénykönyv 943. §. szerint pedig csak a jövőbeli vagyon felét lehet elajándékozni.

Vagyis ma az a törvények álláspontja, hogy az emberek arról, ami nincs még birtokukban, nem rendelkezhetnek, illetve nem szerződhetnek. Hogy halál esetére szóló rendelkezésbe hiába foglalja, az is természetes, mert ha valami felett nem rendelkezhetik, akkor nem is végrendelkezhet felette.

IV. A munkás szolgálati szerződését mindig arra köti, amiye még nincs meg, mert hiszen újra és újra regenerálendő erejét köti le. A törvényeknek, amint láttuk, a vagyonra vonatkozólag az a nézete, hogy azzal, hogy az ember leköti azt is, amiye még csak ezután lesz meg, *veszélyeztetí gazdasági szabadságát*. Ha valaki lemond arról, amiye van és lemond arról, amiye lesz, akkor megélhetésének feltételét megszüntette. Aki nem élhet, az nem szerződhetik.

Ha valaki ilyen szerződést köt, akkor csak munkaereje marad. A munkásnak mindig a puszta munkaereje az egyetlen vagyona. A mai jogrend tehát elismeri fenti okoskodásával, hogy a munkásnak nincsen szabadsága. Mert ha a jövőbeli vagyon lekötését azért tiltja, mivel ezzel az illető gazdasági szabadságát feláldozta, akkor ebben az a beismerés is benne van, hogy munkásnak nincsen ilyen szabadsága.

Amikor már most a mi polgári törvénykönyvünk második tervezetének 1321. §-ában megengedi azt, hogy a szolgálati szerződés öt évre legyen megköthető, ezzel vagy azt kell kifejeznie, hogy öt év nem vonatkozik jövőbeli munkaerőre: vagy azt, hogy a munkásokra és általában az alkalmazottakra nézve különös szabályokat állapít meg. Azt hiszem, az utóbbi feltevés áll meg s a törvényhozónak az az álláspontja, hogy a munkásokra külön szabályokat kell csinálni.

A jognak abban a szabályában, hogy szolgálati szerződést csak öt évre szabad kötni, mégis benne van az a gondolat, hogy a munkaerő is jövőbeli érték. Amikor ennek dacára megengedi a törvény az öt éves szolgálati szerződést, akkor a munkásokra hátrányosabb szabályt akar alkotni, mint alkotott a nem munkásokra. Bár ezzel viszont a munkások szabadságát kevésbé korlátozta, mint a nem munkásokét, t. i. azt a jogot adta, hogy szabadságukról le is mondhatnak. Csakhogy a szabadság formájában adott ez a kedvezmény anyagi hátrány.

Senki sem tudna arra a kérdésre felelni, hogy miért éppen négy és miért nem hat, vagy tíz, vagy húsz esztendő az az idő, amelyre a munkaerő leköthető. Ez a szabály is, mint minden önkényes osztályérdek diktálta szabály, indokolhatatlan. Nálunk az az indoka, hogy a német jog szerint is így van. A német törvényhozó indoka meg annyi, hogy ne legyen húsz évi időtartam, (mivel ilyen indítvány is volt). Ezért komikusan hat az elfogulatlan olvasóra, mikor azt olvassa a német polgári tvkv. indokolásában, hogy »a szolgálati szerződés tartamának hosszú időben való megállapításához *hiányzik a belső indok.*«

Az alkalmazott javára szolgál látszólag az olyan szabály, amely megengedi azt, hogy a szolgálati szerződés hosszabb időre köttessék, amennyiben ezzel az alkalmazott javára hosszabb és állandóbb alkalmazási viszonyt lehet biztosítani. Csakhogy ez tévedés, mert nem azért tartják meg a munkáltatók az alkalmazottakat, mert erre vonatkozó szerződés kötelezi őket, hanem mivel ez rájuk előnyösebb.

Az alkalmazottak is arra törekszenek, hogy hosszú ideig legyenek egy helyen, mivel ennek számos előnye van. Ma már a törvények is abban az irányban hatnak, hogy az alkalmazottak soká maradjanak egy helyen, mert pl. a szabadságidő tartama attól függ, hogy meddig van az illető alkalmazva; a választójog elnyerhetése bizonyos alkalmazottakra nézve. Az utóbbi törvények azonban nem hatnak a kényszer erejével és a már eltöltött időre tekintettel, de nem kötelezik az alkalmazottakat. A kötelezésnek az előnyök ügyis elegendő eszközei.

V. A szabadságról való lemondás szabadságának kérdése felmerül az úgynevezett versenytildalom kérdésénél is. Ezalatt azt a kikötést értjük, melynél fogva az alkalmazott arra kötelezi magát, hogy a szolgálati viszony megszűnte után nem fog egy bizonyos helyen hasonló foglalkozású szolgálatba lépni és nem fogja magát hasonló foglalkozásban önállósítani.

Ez az intézmény a német kereskedelmi törvénykönyvnek 1897-ben folyt átdolgozása alkalmával került először törvényszerkesztő bizottság elé. A bizottság és utóbb a német birodalmi gyűlés elfogadta és kimondta, hogy a kereskedősegéd köthet olyan szerződést főnökével, amelyben arra kötelezi magát, hogy a szolgálati szerződés megszűnte után bizonyos helyen, bizonyos ügyletekkel három évig nem foglalkozhatik. A német ipartörvény azután az üzemi hivatalnokokra, művezetőkre és technikusokra nézve szintén elfogadta a versenytildalom kikötésének szabadságát.

A németeket az osztrákok és svájciak is utánozták, úgy, hogy e megszorító jogelvnek az életbe lépte a németek kezdeményezésének tulajdonítható. A magyar ipartörvény novellája (388. §.) annak idején szintén felvette e megszorítást. Tudjuk, hogy ebből a javaslatból nem lett törvény. Ezidőszerint tehát a gyakorlatnak kell nálunk ebben a kérdésben állást foglalnia.

Törvényes alapja ennek az állásfoglalásnak csak annyi van, hogy mai egész jogrendszerünk azon az alapon áll, hogy az iparúzés és szolgálatba állásnak nincs többé korlátja. A mai jog szerint sem a jobbágyságot, sem a céhrendszert nem lehet szerződés útján visszaállítani. De mai jogrendszerünknek az is alapgondolata, hogy a szabadság nem jelenti a szabadságról való lemondás szabadságát is. Ezért kellett volna a kérdés szabályozására új törvény. Gyakorlatunk azonban ezen az elven túltéve magát, már most elismeri a versenytildalom kikötésének jogosultságát.

Polgári törvénykönyvünk második javaslata a 749. §-ában erre nézve a következőt mondja: oly szerződés, amely az egyik felet korlátozza abban, hogy bizonyos iparágat, vagy egyéb foglalkozást általában, vagy bizonyos helyen folytathasson, csak annyiban érvényes, amennyiben a korlátozás a másik fél jogos érdekének védelmére szükséges s a kötelezettnek megélhetését túlságosan meg nem nehezíti.

VI. Látni való már ebből is, hogy a szabadságról való lemondás szabadságát a ma érvényes jog a munkásnak és alkalmazottnak megadja, hogy a látszólagos jog révén könnyebben legyen kizsákmányolható, de nem adja meg az önállónak, illetve a szolgálati szerződésen kívüli viszonyban. Eszerint tehát az alkalmazottaknak ma több joguk van, mint a tőkésnek.

A mai jogrend egyik alapelvét töri ugyan meg a szabadságról való lemondás, de az uralkodó jognak semmi sem elég drága, mikor az alkalmazottak könnyebb kizsákmányolásáról van szó. A jogrend egysége, amelyet

mint szentséget emlegetnek, mikor az alkalmazottak ellen lehet ezt felhozni, sőt akkor is, mikor osztályok szempontjából közönyös jogviszonyokról van szó, letörpül egészen jelentéktelen körülménynyé, mikor az alkalmazott kihasználásáról van szó.

Ezzel szemben a dolgozni akaró munkások szabadsága mennyire szíven fekszik az érvényes jog óreinek. A szabadság címén védik sztrájk esetén a dolgozni akaró munkásokat akkor is, ha ezek a munkások munkástársaikkal szemben lemondtak erről a jogról. Az érvényes jog ilyen esetben azt mondja, hogy a szabadságról való ilyen lemondás érvénytelen. Vagyis mindig csak az a szempont határoz, hogy a munkásságnak hátrányos-e avagy előnyös a szabadság. A munkás szabadságát az uralkodó osztályok érdekei szerint nyirbálják, vagy hagyják meg.

A szabadság kérdésében tehát, ami pedig nagyon nevezetes joga az embernek, nincs egységes jogi felfogás. Ez nagyon megnehezíti sok jogviszonynak helyes megoldását és ezzel hozzájárul ahhoz is, hogy a társadalmi küzdelem élesebb legyen és a munkásság az állam erejét súlyosabban érezze annyiban is, hogy a jog szempontjából sem érvényesül vele szemben az egyenlőség, amely pedig a mai jogrendnek hirdetett alapelve. Mert ha igaz is, hogy a munkásság a maga sérelmeit egyenkint még felsorolni sem tudja, annál kevésbé képes azoknak jogtalanságát kimutatni, de bizonyos, hogy az igazságtalanságokat érzi és az érzettek nagy komplexumából tevődik össze az az elégedetlenség, amely a munkásságot méltán eltölti.

Paradoxnak látszik, hogy a munkásság, amely mindig szabadságért küzd, saját szabadsága ellen foglaljon állást, de mégis meg kell tennie, mert falsum az a szabadság, amely arra való, hogy általa valaki a szabadságtól legyen megfosztható.

Értekezés a gyermekmunkával kapcsolatos gyermekvédelmi feladatokról.

Irta: **Dr. Heller Farkas** műegyetemi ny. rk. tanár,
a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete titkára.

A Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete ezelőtt hat évvel a gyermekmunka terén hazánkban felmerülő teendők három irányban való tanulmányozását határozta el. Először is előkészítő munkát kívánt végezni arranézve, hogy mily módon volna legkönnyebben es legcélszerűbben egy oly felvétel eszközölhető, amely a gyermekmunkával kapcsolatos állapotainkat tisztán visszatükrözné. Az e kérdésben megtartott tanácskozás alapján az egyesület a felvétel eszközölését illetőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, valamint a kereskedelemügyi miniszterhez felterjesztést intézett és a kérdőív mintáját is előterjesztette. Tisztázni kívánta azután az egyesület azokat a teendőket, amelyek a gyermekmunka helyes mederbe terelése érdekében a törvényhozásra és a közigazgatásra várnak és e tárgyban is beható tanácskozásokat folytatott és a tanácskozás anyagát felterjesztette a kereskedelemügyi miniszterhez. Harmadiknak és utolsónak maradt azon feladatok kijelölése, amelyek a társadalomra és annak főképp gyermekvédelmi szerveire várnak a gyermekmunkával kapcsolatosan. Itt volt ugyanis legnagyobb a nehézség, mert oly körökkel, a gyermekvédelem zárt sorokban haladó csoportjával kellett a kooperációt keresnünk, mely körökkel az egyesület eddig közvetlen érintkezésben nem volt. Így tehát a május hó 26-án a gyermekvédelemnek a gyermekmunka kérdésével kapcsolatos feladatai megállapítására tartott értekezés harmad-

dik része volt egy nagy, a kérdést számos oldalról megvilágítani hivatott értekezletnek.

Mielőtt ezen értekezlet lefolyását vázolnók, meg kellett ezt állapítanunk és leszögeznünk azért, mert csak így kerül kellő világításba ezen értekezlet célja és rendeltetése. E cél ugyanis természetesen nem állhattott, mint a felszólalók közül is néhányan hinni látszottak, abban, hogy mintegy a társadalomra és annak gyermekvédelmi szerveire háríttassék mindaz, amit a gyermekmunka terén Magyarországon akár csak a legközvetlenebb jövőben is tenni kell, az értekezlet egybehívásának célja inkább az volt, hogy e kérdésben a törvényhozási és a közigazgatósi téren sürgős teendőkön kívül megállapíttassanak azok a feladatok is, amelyek elvégzésére a társadalom, kiváltképp pedig annak gyermekvédelemmel foglalkozó szervei képesek. Téves volna tehát azt hinnünk, hogy az egyesület nem helyez a legnagyobb mértékben súlyt a gyermekmunka beható törvényhozási szabályozására, vagy talán belenyugszik abba, hogy e téren oly sokáig késnek a már a képviselőházban is kilátásba helyezett intézkedések; abból, hogy a társadalom részéről a gyermekmunka terén végezhető feladatokkal is foglalkozni kíván az egyesület, ez éppenséggel nem következtethető. Nem elvenni kívánt az egyesület valamit a gyermekmunka kinövési elleni küzdelem eszközeiből és fegyvereiből, hanem inkább azokhoz még valamit hozzácsatolni; a gyermekmunka túlkapásai ellen való küzdelem csapatait óhajtja kiegészíteni és növelni egy semmi esetre sem kicsinyelhető segédcsapattal, a gyermekvédelem és általában a társadalom munkásaival.

A gyermekvédelem táborának segítségét a gyermekmunka túlkapásai elleni küzdelemben Magyarországon máig nélkülöztük, pedig egy jól szervezett és nem kisszámú, mindenekfölött pedig lelkes csapatról van szó, amely a hatóságok támogatását, a társadalom elismerését és rokonszenvét az utolsó évtizedben nagyfokban tudta magának biztosítani. Igaz, ez a gyermekvédelem apostolainak könnyebb is volt, mint a szűkebb értelemben vett szociálpolitika munkásainak, mert feladatkörüknek sok a rokonsága a jótékonysággal, amit a társadalom körei könnyebben értenek át, mint a bizonyos közgazdasági tudást és mélyebb társadalomfilozófiát feltételező társadalompolitikai gondolkozást. A gyermekvédelem buzgó apostolai által vezetett tábor eddig annyira el volt foglalva az elhagyott és a lejtőre került gyermekek megmentésével, hogy alig vette észre a gyermeknek nem való túlkorai, vagy túlnehéz munkát, mint a züllés egyik legfőbb tényezőjét. Nem vette észre, hogy a gyermek túldolgoztatása elleni küzdelem a gyermekvédelem egyik kiegészítő része és nem ébredt öntudatára annak, hogy a gyermeket nemcsak az elhagyottság állapotában és nemcsak a züllés ellen, hanem igen sokszor a munka és annak bizonyos nemei és túlzásai ellen is meg kell védeni. Ezért nem talált visszhangra gyermekvédelmi körökben, amidőn pár év előtt a képviselőházban szóba került a gyermekmunka szabályozásának kérdése és nem keltett nagyobb érdeklődést az sem, amidőn a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete a gyermekmunka újabb szabályozását sürgette, holott a gyermekvédelemmel foglalkozó köröknek e követelményt a legnagyobb lelkesedéssel kellett volna felkarolniok.

A gyermekvédelmi körök ezen, nem a gyermek érdekei iránti lelkesedés hiányából, hanem eddigi feladataik által való erős igénybevételeből származó és a gyermekmunka kérdésével szemben tanúsított közönyének megtörése volt az értekezlet első célja. Az egyesület azáltal akarta a gyermekvédelem táborában az érdeklődést a gyermekmunka kérdéseiről felkelteni, hogy azt mindjárt kooperációra, közös munkára hívta meg. A probléma iránti érdeklődés felkeltésének ez kétségen kívül a legeredményesebb útja és sokkal több sikert ígér, mint egy egyszerű felolvasás, vagy akár csak néhány e tárgyra vonatkozó munka kiadása is. Így látjuk, hogy

p. o. *Chyzer Béla* munkája, amelyet maga az Országos Gyermekvédő Liga adott ki, nem tudta az érdeklődést oly mértékben felkelteni, mint ahogy az kívánatos lett volna. Amidőn azon feladatok vizsgálatát tűzte ki az értekezlet a maga céljául, amelyek e téren a gyermekvédelemre várnak, világosabban kellett azon szoros kapocsnak kitűnni, amely a gyermekvédelem és gyermekmunka között van. Ha pedig egyszer sikerül a gyermekvédelem vezetőit és csapataikat a gyermekmunka elleni küzdelem terén egyes feladatok számára megnyerni, akkor biztosítva van a kérdés iránti érdeklődésük is.

A gyermekvédelmi körök érdeklődésének a gyermekmunka kérdése számára való megnyerése az értekezlet kapcsán tényleg sikerült is. Kitűnik ez egyrészt abból, hogy gyermekvédelmi szerveink igen nagy része képviseltette magát az értekezleten és kitűnik ez még világosabban *Szilágyi Arthur Károlynak*, a gyermekvédelem egyik vezérének az értekezleten előterjesztett előadmányából, valamint különösen *Rottenbiller Fülöpnek* és *Ruffy Pálnak* az értekezleten elhangzott felszólalásaiból. Az értekezlet szónokai lelkesen helyezték kilátásba a vezetésük alatt álló szervezetek, az Országos Gyermekvédő Ligának, a Patronage Egyesületek Országos Szövetségének, a Gyermektanulmányi Társaságnak és más egyesületeknek segítségét.

Az érintkezési pontok a gyermekvédelem és a gyermekmunka között egyébként sokkal sűrűbbek, mint sokan talán hinnék. Már a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesületének a múlt év őszén Baselban tartott szakbizottsági ülésén előtérbe lépett a határozatok között egy pont, amely a törvényes szabályozás mellett és annak kapcsán létesítendő tilalmakon kívül a gyermekmunka okainak gyengítésére irányult. A szóbanforgó szakbizottság határozatainak 10. pontja tervszerű tevékenységet mond szükségesnek abban az irányban, hogy főképp a gyermekek iskoláztatása megkönnyíttessék. Igaz, hogy e határozat inkább a községekre, egyéb hatóságokra és azok támogató működésére gondol. Nem vonható azonban kétségbe, hogy kivált addig, amíg a községi pótdadókkal már amúgy is erősen terhelt községek, vagy pedig a törvényhatóságok e téren nagyobb szabású munkára nem lesznek kaphatók, a szervezett társadalom segítsége is igen kívánatos, sőt szükséges. Nem kevesebbről van voltaképen a határozat e pontjában szó, mint azon okok gyengítéséről, amelyek az alsóbb néprétegek családjait arra indítják, hogy mihelyt csak — bár a gyermek fejlődésének veszélyeztetésével is — lehetséges, a gyermeket kenyérkeresetre szorítsák. Az iskoláztatás könnyítésével, a gyermekeknek az iskola kapcsán bizonyos irányú ellátásával, amint arra már *Julius Deutsch*¹⁾ pályanyertes munkájában figyelmeztet, igen sok gyermek menthető meg attól a sorstól, hogy túlkorán lökessék ki az életbe. E téren kelően szervezett és nagyobb szabású társadalmi tevékenység is szép eredményeket érhet el és nem kis mértékben apaszthatja azon gyermekek számát, akikre nézve a bér munka, — még hogyha nem is folyik a legkedvezőtlenebb körülmények között — mindensetre csak veszedelmeket rejt magában.

Ugy hiszem, a baseli tanácskozások ezen határozata éppen Magyarországon igen megszívlelendő. Ha valahol, úgy nálunk Magyarországon, első sorban a szegénység és munkásosztályunk kedvezőtlen gazdasági viszonyai okai a gyermekmunka erős térfoglalásának. Viszonyaink e téren igen kevéssé hasonlítanak Amerikához, melyre vonatkozólag *Hutchinson*²⁾ azt írja, hogy a gyermekek legnagyobb része a szülői befolyás alól való szabadulás vágyától vezetve és nem a szülők akaratára áll munkába. Ná-

¹⁾ Die Kinderarbeit und ihre Bekämpfung Preisgekrönt von der Universität Zürich. Zürich, Rascher und Comp. 1907. 202—226. old.

²⁾ Annuals of the American Academy of Political and Social Science. XXXIII. köt. Suppl. 121. oldal.

lunk bizony nagyrészt a munkáscsaládok kedvezőtlen kereseti viszonyai és az iskoláztatás nehézségei kergetik a gyermeket a munkába, amint azt az értekezleten is kiemelte az értekezlet elnöke *Szterényi József* és amint arra egyébként már *Chyzer Béla* is rámutatott fentemlített munkájában. Nálunk tehát különös fontosság jut azon tevékenységnek, amely a gyermeknevelés és az iskoláztatás könnyítésével a gyermekeket a korai munkától elvonni és a szülőket a gyermeknevelés nehézségeiben támogatni van hivatva.

De még egy másik szempontból is különösen megszívlelendőnek látszik Magyarországon a fentemlített határozat és pedig azért, mert ott, ahol jól fejlett és szervezett gyermekvédelem van, szinte *contradictio in adjecto*-nak kell tekintenünk azt, ha ennek képviselői nem folytatnak tervszerű tevékenységet abban az irányban, hogy lehető sok gyermeket vonjanak el a túlkorai dolgoztatástól. Azon szellemi és anyagi tőke, amellyel gyermekvédelmünk már ma rendelkezik, okvetlenül igen hasznos szolgáltatásokat tehetne a gyermekmunka visszaszorítása érdekében is.

Ez azonban csak az egyik irány, amelyben a hatósági és társadalmi gyermekvédelem a gyermekmunka ügyében közreműködhet. Igen sokat tehetne az a fennálló rendelkezések ellenőrzése tekintetében is. A gyermekvédelem és annak hatósági, valamint társadalmi szervei legsűrűbben érintkeznek a gyermekek azon rétegeivel, amelyek a túlkorai munkából folyó veszedelmeknek is legnagyobb mértékben vannak kitéve. Amint ugyancsak az értekezleten főképp *Rottenbiller Fülöp* szavaiból kitűnt, a gyermekvédelmi esetek nagy részében a gyermekek munkája is több-kevesebb szerepet játszik, csak hogy erre a gyermekvédelem szervei nem vetettek még oly súlyt, mint kívánatos volna. Pedig éppen ezen sűrű érintkezés a dolgozó gyermekek rétegeivel, számos alkalmat nyújt a gyermekvédelemnek arra, hogy adott esetekben a gyermek érdekében közbelépjen és a törvényvédelmi rendelkezéseinek érvényt szerezzen. Támogathatná ez irányban a gyermekvédelem az iparfelügyeletet és a rendőrséget egyaránt és ha valóban kellő komolysággal és tervszerűséggel lát munkához, az ellenőrzés éppenséggel nem alárendelt tényezőjévé lehetne.

De ezenkívül még egy irányban is nem kisjelentőségű volna a társadalomnak a gyermekmunka ellen való küzdelemben való közreműködése. Nevezetesen, éppen annál fogva, hogy a gyermekvédelem szervei állandóan érintkeznek a munkával túlterhelt gyermekek csoportjaival, a tanítósság mellett az állapotok felderítésében igen sokat tehetnének. Természetesen adatgyűjtésük egészen más természetű volna, mint egy statisztikai felvételnek a munkája. A gyermekmunka kiterjedésére és annak általános jellemzésére csakis egy nagyszabású statisztikai felvétel volna képes, amint azt pl. újabban az osztrákok eszközölték. Másrésztől azonban a statisztika mindig csak a viszonyoknak bizonyos nagy vonásokban való megvilágítására képes. Egyéni esetek összegyűjtése és leírása az, ami a számokból nyert képnek színt ad. Ha a statisztika megállapítja a gyermekmunka terjedelmét, akkor a gyermekmunka következményeire és annak körülményeire ismét az egyes eseteknek nemcsak számszerű, hanem, mondjuk, minőségbeli felvétele van hivatva világosságot deríteni. A statisztika számai, bár népszerűségük ma már erősen emelkedett, széles rétegek képzelőtehetségét nem mindig tudják annyira felkelteni, hogy azokat cselekvésre ösztönözzék, míg a viszonyok példákkal illusztrált jellemzése ez irányban igen hatásos lehet. Azok az adatok tehát, amelyeket ezek a társadalmi szervek szolgáltatni képesek, a gyermekmunka érdekében kifejtett propaganda szempontjából igen nagy értékkel bírnak.

Azt lehetett volna várni, hogy a gyermekvédelem orgánumai a fentjellemzett hármasság feladatköreiből inkább az elsőt, a jótékonyasághoz legközelebb állót fogják felkarolni és a másodiktól, az ellenőrzéstől, amely

már inkább a közgazdasági viszonyokba való beavatkozást jelent és nem kis mértékben terhes, idegenkedni fognak. Az értekezlet az ellenkezőről győzött meg; úgy az előadó javaslatában, mint pedig a gyermekvédelem férfiai részéről történt hozzászólásokban az ellenőrzés kérdése állott előtérben. Gyermekvédelmi mozgalmunk vezetőinek fejlett szociálpolitikai érzékéről tanuskodik, hogy lelkesedéssel hajlandók e terhes feladatra vállalkozni és attól vissza nem riadnak. Felszólalásaikból kitűnik, hogy az ellenőrzés feladatát komolyan kívánják venni és közegeik útján az egyéni, a kazuisztikus munkát a visszaélések kiderítésére és orvoslására meg akarják kezdeni. Ahol a gyermekmunkára vonatkozó törvényes rendelkezések végrehajtása még oly sok irányban tökéletlen, mint nálunk, nagyra kell becsülnünk azt a segítséget, amelyet a gyermekvédelmi szervezetek e téren kilátásba helyeznek.

Ezen ellenőrző feladat gyakorolhatásának első feltétele, amint *Szilágyi Arthur Károly* előadmányában igen helyesen felismerte, a gyermekvédelem szerveinek a gyermekmunkára vonatkozó szabályokról és az e kérdéssel szemben követendő elvek tekintetében való alapos felvilágosítása. Egyhangú elismerésre talált ezért az előadónak az a javaslata, hogy mindenekelőtt egy kis kátét kellene szerkeszteni, amely a gyermekvédelem munkásait a szükséges tudnivalókkal érthető alakban ellátja.

A második teendőt az előadó egy központi szerv kijelölésében látná, amely hivatva lesz mintegy a felmerülő eseteket gyűjteni, helyesen osztályozni és a megoldást kellő mederbe terelni. Az előadó ily központi szervül a gyámhatóságot ajánlja. A gyámhatóság feladatát egyrészt a jogsegély nyújtásában, másrészt pedig a társadalmi segély biztosításában látná. A jogsegély részben a szülő, vagy a gyám felelősségre vonásában, vagy helyes irányban való utasításában, esetleg pedig a munkaadó elleni eljárásban állana, a társadalmi segély érdekében pedig a gyámhatóság az Országos Gyermekvédő Ligával, vagy pedig ennek útján más társadalmi szervekkel lépne érintkezésbe.

Nem kívánom e helyen azt vizsgálni, hogy az előadó által javasolt út mindenben megfelelő-e; ezt felderíteni egy további tanácskozás lesz hivatva. Itt csupán az értekezlet lefolyásáról óhajtván beszámolni, fel kell említenem, hogy a gyámhatóság bevonását nem mindenki helyeselte; így *Gaal Jenő* ellene nyilatkozott, aki általában bizonyos fokig skeptikus a társadalomnak a gyermekmunka terén való közreműködését illetőleg. Ezzel szemben *Mauthner Adolf*, aki maga is egy társadalmi úton létrejött intézményt, a Nyomorék Gyermek Otthonát vezeti, lelkesen szállt síkra a társadalom közreműködésének igénybevétele érdekében és utalt arra, hogy ez már mily szép sikereket ért el nálunk Magyarországon is. *Ruffy Pál* is nagyrabecsüli a társadalom közreműködését, mégis, a feladat megoldását inkább az állami gyermekvédelem irányába terelné. Bár azon álláspontja, hogy a gyermekmunka kérdése, mint gyermekvédelmi kérdés egyenesen a belügyminiszterhez tartozik, természetesen el nem fogadható, mégis igen jól esett a gyermekvédelem egyik vezetőjétől azt a kijelentést hallani, hogy a gyermekmunka elleni küzdelem gyermekvédelmi feladat. Valóban a gyermekvédelemnek, ha magyarországi hagyományaihoz méltón fogjuk azt fel és amint az értekezlet előadója is kifejtette, arra az álláspontra helyezkedünk, hogy feladatkörének aszerint kell tágulnia, amint a gyermekvédelmi teendők egy-egy újabb csoportjának a céljaival való összefüggését felismeri, erősen a gyermekmunka elleni küzdelem felé kell fordulnia. Igen tökéletlen az a gyermekvédelem, amely a kereseti munkával kapcsolatos bajokat nem látja meg és az azok elleni védelem eszközeivel nem törődik.

Az adatgyűjtés terén való közreműködést illetőleg az értekezleten szintén nem egy ígéret hangzott el. A gyermekvédelem férfiai csakúgy

készségüket fejezték ki ez irányban, mint a Gyermektanulmányi Társaság is, amely ez irányban Répay Dániel tanár kijelentése szerint már is rendelkezik adatgyűjteménnyel. Igen kívánatos, hogy az adatok a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete részéről feldolgoztassanak és a nagyközönségnek is mielőbb hozzáférhetővé tétessenek. A feldolgozott anyag terjesztését illetően a gyermekvédelem szerveinek és a Gyermektanulmányi Társaságnak a közreműködése is nagy értékű lesz.

Az értekezlet lefolyását a Törvényes Munkásvédelem Magyarországi Egyesülete külön füzetben fogja közzétenni és csak e munkálat megjelenése után, újabb értekezlet alapján fog véglegesen állást foglalni ismét a gyermekvédelmi egyesületek bevonásával a konkrét teendők iránt. Aki tisztában van azzal, hogy a szociálpolitikának a törvényes munkásvédelem csak egyik ága, amely azonban állandóan a társadalom szociálpolitikai fel-fogásából kell, hogy táplálkozzék és igazán csak akkor lehet sikeres, ha a társadalom komoly szociálpolitikai meggyőződése kíséri, mert enélkül könnyen papíron maradnak a törvények, az nem kételkedhetik aziránt, hogy a társadalom megnyerése a gyermekmunka elleni küzdelemben nagy-jelentőségű.

Az iparfelügyelők tevékenysége az 1912. évben.

Irta: **Hlavács Kornél.**

II. Telepengedélyezések.

A telepengedélyezési eljárást az ipartörvény 25. §-a írja elő olyan üzlettelepekre, amelyek fekvésük, vagy minőségük folytán a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy a nagyközönséget háborgatják, megkárosít-hatják, vagy veszélyeztethetik. E törvényszakasz egyúttal fel is sorolja az ilyen üzlettelepeket, megmondván, hogy a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a belügyminiszterrel egyetértve a lisztán változtathat; csak a törvényhozás-nak kell azt bejelenteni.

E törvény ma már 30 éves. Harminc év a kémiai és mechanikai technológiában a XIX. és XX. század érintkezési helyén egészen más világot jelent. Ha a törvényszakasz e felsorolását olvassuk, lelki szemeink előtt önként megelevenednek és végig sétálnak a Duna-soron a paloták árnyékában a múlt század krinolinok alakjai. Körülbelül úgy illenek a mai korba ők is.

A törvényszakasz valóban elavult már. Legkisebb hibája az, hogy tele van ismétlésekkel és felsorol egy csomó iparágat, hogy néhány sorral később — amint a szakszerűséget nem kívánó abc-s betűsor megengedi, — az odavetett gyűjtőfogalommal az egyszer már felsoroltakat újból meg-jelölje. Nagyobb hiba az, hogy ily taxáció ma már nem is lehetséges. A nagytőke az ő vállalataiban, bárminők is ezek, hatalmas eszközökkel dol-gozik; képesek az anyagi javakat nagyban feldolgozni, értéküket hirtelen megnövelni, forgalomba hozni, azonban képesek nagyban elpusztítani is. Az ipartörvény 25. §-ának fogalmazói általában a környék közönségének orrát a kellemetlen szagoktól meglehetősen gonddal védelmezték meg. A főfigyel-met erre fordították. A tűzveszélytől, tüdőroncsoló portól, lármatól, robba-nási veszélytől nem féltették annyira. Akárhány ilyen veszedelemmel járó üzlettelep odaköltözhetik, ha tetszik, az iskola, vagy a kórház mellé is.

Nem hallgathattam ezt el, mert mint minden évben, az 1911. és 1912. évi iparfelügyelői jelentésekben is szorgalmasan találkozunk azzal a kijelen-téssel, hogy az iparfelügyelő közbenjárása folytán sokszor sikerült a telep-engedélyt a szomszédok ellenkezései dacára kiadatni. A főfelügyelő össze-

foglaló jelentése ezt a következőképen állapítja meg: »Az időveszteségek főleg oly telepek létesítésekor okoznak nagyobb kárt, amelyek az évnek csak bizonyos szakában működnek; ilyen esetekben tehát a gyárnak mielőbbi létesülése sokszor életkérdés a tulajdonosra. Ezt a körülményt a szomszédok iparkodnak is kihasználni mindenféle mesterkedéssel, sőt, mint egyes jelentésekből kitűnik, egyenesen zsarolással is. Lehetőleg már az építésügyi eljárásba belekapaszkodnak s ha ez nem sikerül, a telepengedélyezési eljárás sikerének iparkodnak gáncsot vetni. Ez azonban már ritkábban sikerül, miután a kerületi iparfelügyelőknek az ipari körökkel való élénk érintkezésük révén, módjukban van a *helyes mederbe terelni* az eljárást, s az ilyen esetekben is legtöbbször sikerül *elhárítani az akadályokat*.«

Keresem az iparfelügyelői jelentésekben a »helyes medert« és az »elhárított akadályokat«. Olyan intézkedéseket értek ezek alatt, amelyek folytán a szomszédok megszabadultak az engedélyezett telep felől jövő veszedelmektől.

Úgyesen oldódott meg a segesvári kerületben a telepengedélyezési tárgyaláson felmerült vita, amelyen megegyeztek, hogy az iskolai tanítás zavartalansága érdekében a község által felajánlott más telekre fog épülni a tervezett ipartelep.

A szomszédokat is védő berendezés a jelentésekből kivehetően mindössze kevés telepengedélyben iratott elő: Az egyik öntődében 1911. évben történt rendelkezés szerint füstemésztő, a külső csatornanyílásokra bűzfogó, a belsőkre vízelzárókészülék alkalmazandó. Csontlerakótelepen előiratott a szennyvizeknek közegészségügyi szempontból kifogástalan levezetése. Az egyik béltisztító telepen »a szennyvíz bűzfogóval ellátott zárt csatorna útján vezetendő a városi csatornába vagy amennyiben ez a *telepen nem volna*, akkor az ezen célra betonból készült és szilárd, légmentesen záró fedéllel ellátott pöcegödörbe«. E vagylagos rendelkezés érthetetlen. A tárgyalás alkalmával a helyszínén lehet csak tudni, hogy van-e ott csatorna, amelybe a gyár a maga csatornáit bekötheti.

A szolnoki iparfelügyelő 1912-ben a petroleumfinomítógyár telepengedélyébe a talajfertőzés elhárítására alkalmas intézkedésül a tartányok alá 60 cm. magas és egymástól 60 cm. távolságra helyezett pilléreket írt elő. Állati hullaégető-telep szennyvizének megsemmisítésére leparlást írt elő azzal a megszorítással, hogy a gőz a kazán rostélyá alá vezetendő. (E berendezések sok helyen nem válnak be, mert a kazán rohamosan avul a gőztől, amelyet megfelelő berendezéssel sem lehet mindig ártalmatlanul levezetni. Ma már inkább külön tűzhely alá vezetik és úgy teszik az ily gőzöket ártalmatlanná). — A segesvári iparfelügyelő a szomszéd tűzbiztonsága és csendje érdekében a malmot 30 méter távolra kívánta helyeztetni.

Nem találtam azonban megvédve a szomszédok érdekét, igen sok telepengedély feltételeivel. Valószínű, hogy a szomszédok érdekeit szolgáló feltételeket, miután azok nem szorosán vett munkásvédő berendezéseket kezdeményeznek, a jelentésekből kihagyták. E szokást nem találom szerencsésnek. Ha valóban oly sok nehézséget gördítenek a szomszédok a telepengedélyek kiadása elé, akkor a jóhiszemű aggodalmaskodók megnyugtatóására és az általános ellenszenv megszüntetésére az iparfelügyelők jelentéseiben jobban ki kellene domborítani azokat az intézkedéseket, amelyeket a szomszédok jogos érdeke diktált a telepengedélyek feltételei közé.

Nem lehet valami megnyugtató a szomszédságra pl., ha az *ásvány-órló*-telepen porszívó-berendezés felállítását írják elő, anélkül, hogy a porszívással a por összegyűjtése is elrendeltetnék. De nem valami kellemes a szomszédnak a *cinkolvasztó*-katlanok fölé épített szellőztető-berendezés sem, ha ez a cinkgőzök lecsapódására kellő alkatrészek nélkül készül. Rosszul járnak annak az *ólomárúgyárosnak* szomszédai is, akinek az ólom-

gőzök eltávolítása céljából mindössze szívókürtöket írtak elő. Vajjon miért is figyelmeztetik e szomszédok gyermekeit az iskolában, hogy ólomkatonákkal ne játszszanak?

Az egyes iparfelügyelők általában *nem nagyon egyöntetűen tárgyalják* a telepengedélyezéseket. Van olyan, aki megelégszik az újonnan létesült, vagy lényegesen kibővült telep közelebbi megjelölésével, azonban a telepengedélyezési feltételekről egyetlen szóval sem emlékezik meg. Pedig kollégáival együtt micsoda érdeklődéssel olvasnók mi is az 1911. évben épült »nagyarányú magtisztító- és konzerválógyár,* a nagyszabású csont- és bőrhulladék-feldolgozótelep, a modernül berendezett és kivitelre is dolgozó cipőfelsőrészgyár, az oxigéngyár, ahol vízgázból (?) cseppfolyós hidrogént, és nitrogént állítanak elő és a nikotingyár, ahol kristályalakú nikotint és nikotinsókat gyártanak«, stb. ipartelepek engedélyezésének feltételeit. Azt hiszem, hogy alkalmas módon, az üzemi titkok megsértése nélkül, sok, valóban érdekes és értékes dolgot lehetett volna velünk közölni. A budapesti ipari felügyelő szerint ugyan a telepengedélyt kérelmezők annyi akadálylal kénytelenek megküzdeni, hogy e küzdelem megkönnyítése végett maguk összeállítják a műszaki leírásban a szükséges munkásvédelmi kikötéseket. Általánosabb értéke ezen összeállításoknak mégis csak akkor lesz, ha az iparfelügyelői jelentések útján a szakértők (az iparfelügyelők és a munkásbiztosító pénztár mérnökeit értem) azokat megtudhatják, hozzászólhatnak és tökéletesíthetik.

A kritikát jogosan hívják ki maguk ellen úgy az 1911. évi, mint az 1912. évi jelentések általánosan odavetett részei közül azok, amelyekből tanulni semmit sem lehet. Az egyik jelentés szerint pl.: »Egy vegyészeti gyárban a gyúlékony és robbanó anyag kezelésére vonatkozólag történtek óvintézkedések.« E mondat a nyomdafestéket csak akkor érdemelte volna meg, ha azt is megmondaná, hogy milyen gyúlékony és robbanó anyagot dolgoznak ott fel, milyen munkafolyamat látszott veszedelmesnek, miért és mily intézkedés történt a veszedelem elhárítására.

E szempontból hiányos az az intézkedés is, amely a csontfeldolgozó telep benzingőzeinek elvezetésére zárt csöveket és a csövek nyílásaira rézsodronyszövetet írt elő. Igazán érdekes volna azt is megtudni, vajjon miféle helyi körülmények, vagy berendezések, micsoda nivó- vagy hőmérséktdifferenciák teszik valószínűvé azt, hogy a benzingőzők csakugyan az előírt zárt csöveken keresztül fognak eltávozni. Némelyeket az is érdekli, hogy a csövek végei milyen messze nyulnak az üzemi, vagy lakott helyiségektől és miért nem veszélyeztetik a bizonyára igen távol levő legközelebbi szomszédokat.

Nem tanulságos, mert a védekezés módját nem adja elő, az a jelentés sem, amely szerint a »szűk helyen tervezett motorüzemű asztalosműhelyekben a fokozottabb tűzveszély miatt szigorúbb kikötéseket kellett tenni.« Helyes lett volna azt is megmondani, hogy a »svéd rendszerű nyersolajmotor helyett« miféle »helyi viszonyok figyelembevételével kellett Diesel-motor felállítását követelni«. Az egyik iparfelügyelő szerint a »telepengedélyezési tárgyalásokon munkásvédelmi szempontból a szokásos intézkedések történtek«. Van e telepek között kábelgyár, cementgyár, oxigéngyár, sűrített levegőgyár stb. Vajjon mit is »szokásos« e gyárak telepengedélyezésénél a munkások védelmére követelni? Igaz, hogy cementgyár sok van az országban — ami még nem kívánja azt jelenteni, hogy többet termelünk, mint amennyit fel tudunk használni — azonban e gyárakat éppen most, az utolsó években építették és építik át az új forgó csőkályhák elterjedése folytán és igen tanulságos volna ezen új rendszer munkásvédelmi feltételeit szépen átnézetesen összeállítva látni. Kábelgyár, oxigéngyár, sűrített levegőgyár pedig, — ha van is egy-kettő, — szokásos telepenge-

* Szénkéneggel dolgozik?

délyezési feltételek összeállítására még alig adtak alkalmat. Az iparfelügyelői jelentések alapján is csak akkor lehet majd e munkához fogni, ha általános kijelentések helyett okadatolt és pontos adatokat fognak tartalmazni.

Részletesebb adatokat kevés helyen találunk. Általában azt tapasztalhatjuk, hogy e fejezet kidolgozásában az utolsó évben bizonyos visszaesés van, amit annál inkább természetellenesnek tartok, mert a legtöbb iparfelügyelő a telepengedélyezési tárgyalások fontosságát hangsúlyozza. E fontos teendőről mégis érdemes volna megfelelően, tanulságos módon beszámolni. Részletesen találjuk a pozsonyi dinamitgyárban a kibővítéskor és részben újraépítéskor elrendelt intézkedéseket a győri, soproni, debreceni, miskolci iparfelügyelői kerületben tartott tárgyalásokon tett rendelkezéseket.

A telepengedélyben megállapított feltételek betartása nélkül üzembehelyezett ipartelepeken az alkalmazottak, akik részben még teljesen újonckból, ipari munkával még nem ismerős, gazdasági munkások közül verbuváltatnak, nem csekély baleseti veszélyben forognak. Nem szabad tehát napirendre térni a gyulai iparfelügyelő által 1911. évben és a marosvásárhelyi iparfelügyelő által most is fölvetett, de már több ízben is fölmerült azon indítvány fölött, hogy az üzemek berendezésük elkészülése után, de még az *üzembehelyezés előtt felülvizsgáltassanak*. Mindenesetre szemsértő az ellentét a kazánügyi kormányrendelet azon régi rendelkezésével szemben, amely az első üzembevitel előtt hatósági próbát ír elő. Aránylag igen kevés baleset fordul elő a kazánoknál. A többi balesetek száma ellenben túlságosan tekintélyes. A balesetbiztosítási költségek folytán igen érzékenyen érintett munkaadók bizonyára szívesen vennék most már a keresk. m. kir. miniszter kezéből azt a rendelkezést is, hogy az újonnan berendezett, vagy átalakított ipartelepeket első üzembevitelük előtt iparfelügyelői vizsgálat alá kell vésztetni. Még az eljárási költségek viselését sem tekintenek — úgy gondolom — oly nagy tehernek, amely ellen tiltakozni kellene. Mégis csak olcsóbb így az eljárás, mintha valamely balesettel kapcsolatban és ebből eredő kárterítéssel együtt kell a költségeket viselni.

A válságos idők hatásáról az iparfelügyelők jelentésének e rovatán alig kapunk valamelyes tiszta képet. Az újonnan létesült telepekbe fektetett *tőkéről* és ez üzemekben foglalkoztatott *alkalmazottak számáról* csak néhány iparfelügyelő emlékezett meg. A brassói kerületben 1911. évben 650.000 K. álló tőkével alapított új iparüzemekben 150 munkás talál foglalkozást. Az 1912. évben 1,800.000 K. befektetéssel létesült új telepek összesen 60 új alkalmazottat foglalkoztatnak. A kolozsvári iparfelügyelő kerületében 1911. évben 1,800.000 K. álló tőkével és 90 HP motorikus erő segítségével 420 munkást foglalkoztatnak az új ipartelepek. Ezzel szemben áll azonban 28 megszűnt telep 500.000 K. álló tőkével 230 HP motorikus erővel és 200 munkással. Az 1912. évben a befektetett álló tőke csak 500.000 K.

A lugosi iparfelügyelő, ezen adatokról szólván, az 1911. évi jelentésben sokak által meg nem fejthető találos kérdést adott fel: »Ez évben az előző évhez képest félannyi ipartelepbe ugyanannyi tőke fektetett be s a telepek is összesen *ugyanannyi munkást* alkalmaztak, mint az előző évben, de csak körülbelül egynegyedrésznyi lóerőt fogyasztottak az előbbi 1910. évi erőigasztásához képest«. Azoknak, akiknek a múlt évi iparfelügyelői jelentés nincs meg, ime megadom a rejtély kulcsát:

1911. évben	-----	1,504.000 K. állótőke	118 munkás	191 HP
1910. »	-----	1,591.800 »	329	» 632 »

Az 1912. évi jelentésben már nem utalt az előző évre. Adatai azonban annál öröndetesebbek. Az év folyamán 9,862.900 K. állótőke lefektetéssel 865 új munkással és 4.789 lóerős gépekkel indultak meg új telepek.

A rossz gazdasági esztendő a budapestvidéki iparfelügyelő tapasztal-

talata szerint a gyáripár fejlődése szempontjából nem volt meddő. Igen sok új telep kezdte meg üzemét és csak 14, többnyire jelentéktelen telep helyzetetett üzemén kívül. Ezek között volt az egyik neves cipőgyár, amelynek balsorsa annak idején nagy feltűnést keltett. A szabadkai iparfelügyelő kerületében 30%-kal kevesebb telepengedélyt kértek 1912. évben, mint az előzőben. A nagyszombati kerületben 1,615.492 K. álló tőkét (1,427.392 K-val több, mint az előző évben) fektettek be. Ott 164 új munkás kapott alkalmazást. Az év folyamán 7 modern berendezésű gyár létesült.

Az egész országban az 1912. év folyamán 2.220 telepengedélyezési tárgyalást tartottak. Az iparfelügyelők 543 tárgyaláson személyesen megjelentek, 1.503 tárgyalásra csak írásbeli véleményt küldöttek be. Tényleg létesült 1.658 telep.

Telepengedélyezésért tehát – amint láttuk – meglehetősen sokan folyamodnak még a gazdasági válságok esztendeiben is. Tudjuk, hogy az ily gyár-alapítások nem tartoznak a legkönnyebben megoldható feladatok közé és kétszeresen nehéz körülményekkel küzdenek azok, akik arra ily pénzsűk világban vállalkoznak. Annyi segédkezet igazán lehetne nekik nyújtani, hogy a *telepengedélyezési eljáráshoz szükséges kellékekről és formáságokról* mindenki által megérthető nyelven megírt utasítást kapjanak.

Az iparfejlesztésnek egyszerű, de hatásos eszköze volna e füzetke. A dési iparfelügyelő 1911. évben 2 telep hiányos terveit adta vissza kiegészítés végett, 6 esetben megelégedett az iparhatóság figyelmeztetésével. Ezekon kívül 5 iparüzem tárgyalását az év folyamán meg sem lehetett tartani, mert a hiányzó terveket nem nyújtották be. A gyulai iparfelügyelő is panaszolta, hogy a kérvényeket 1911. évben is többször hiányosan szerelték fel. Megemlítette, hogy a telepengedélyezést más szakértő hatóságok késedelmes nyilatkozása is hátráltatta. Mindezek dacára a panaszok e formája az 1912. évben még intenzívebb. Még a budapesti iparfelügyelő is említi, hogy az iparfelügyelő helyzete nehéz, mert az előljárásiak igen hiányos vázlatrajzokkal és felületes műszaki leírással megelégszenek. Ehhez járul még az a komplikáció, hogy az iratokat csak 1–2 nappal a tárgyalás előtt küldik át és így lehetetlen a hiányzó rajzok és leírás beszerzése iránt intézkedni, vagy a tárgyalás elhalasztását kérni. Az iparfelügyelő kénytelen ott a helyszínen elhirtelenkedve közvetlenül jegyzőkönyvbe diktálni kívánságait, amelyeket otthon előre megfontolva, sokkal szabatosabban tudna összeállítani, ha a kellő adatok rendelkezésére állanának.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár 1913. évi jelentése, melyet az igazgatóság a folyó évi közgyűlés elé terjeszt, részletes adatok kapcsán beszámol a pénztár 1913. évi működéséről és kezelésének számszerű eredményéről. A pénztár zárszámadása 801.393 K. veszteséggel zárult. A jelentés bevezető része feltárja, hogy nemcsak a kedvezőtlen gazdasági körülmények okozták a nagyösszegű veszteséget, ezek csak elősegítették, hogy a pénztárnak az amúgy is már évek óta kedvezőtlen anyagi viszonyai még súlyosabbakká váljanak. Miután a munkásbiztosítás ügyét állandóan minden oldalról támadják és jogosulatlanul, a legtöbbször rosszindulattal kritizálják, a jelentés bőven foglalkozik azokkal az okokkal, amelyek a pénztár működését anyagi téren megbénítják. A pénztár jelentése mindenekelőtt megállapítja, hogy a munkásbiztosító pénztárak ügyével foglalkozó bírálatok állandóan csak a pénztár kedvezőtlen anyagi helyzetét emlegetik, azt azonban elhallgatják, hogy a budapesti pénztár csak egy évben, mintegy *nyolc millió koronát* fordít beteg munkások gyógykezelésére és segélyezésére s hogy ez az intézmény fennállása óta kerek-

számban 77 millió korona költséggel segélyezte és gyógykezeltette a főváros beteg munkásait és azok családtagjait.

Már a törvény életbeléptetése is biztosítás-technikai lehetetlenséggel történt. Ugyanis a törvény elrendelte a régi pénztárak felszámolását és a felszámolt vagyonmaradványoknak lekötését, úgy hogy az új pénztárak 1907 július 1-én minden forgótőke nélkül kezdték meg működésüket és már július 1-én segélyt kellett szolgáltatniuk azon járulékokra, amelyeket csak egy hónap múlva lehetett kiróni és amelyek a legjobb esetben $1\frac{1}{2}$ —2 hónap után folytak be. A forgótőké-ről kölcsönök útján kellett gondoskodni s az ennek folytán, valamint a forgótőke hiánya miatti fizetésselhalasztások következtében 1907—1913-ban felmerült kamatterhek összege 508.000 K. volt. Olyan jövedelmek is voltak, amelyekre a pénztár bizton számíthatott, de amelyek azután elmaradtak, így pl. 1908-ban eltiltatott a pénztár attól, hogy a járulékokat 7 napra szedje, úgy mint régen, hanem ehelyett csak 6 napra számíthatott járulékot. 1911-ben bár más megokolásokkal, visszaállított a 7 napi járulékszedés, de ezen a réven a pénztár több mint 2,300.000 K. jövedelemtől esett el. Ugyanígy, régebben teljes hétre számíthatott a pénztár járulékot, 1908-tól csak a tényleg munkában töltött napokra, e címen is mintegy 945.000 K. jövedelemcsökkenés állott elő. Az állami alkalmazottaknak a biztosításból kivonása, a kórházba fel nem vett és házilag kezelt bujakóros, trachomás stb. betegek után a kincstártól törvény szerint igényelhető, de a kincstár által visszautasított követelések folytán ismét több százezer koronától esett el a pénztár, úgy, hogyha mindazok a jövedelmek, amelyekre a pénztár joggal számíthatott, tényleg befolytak volna, a pénztár az 1913. évet 3 milliónál több felesleggel zárta volna. Éppen ezért kijelenti az igazgatóság, hogy a pénztáron kívül álló okok idézték elő a pénztár zilált anyagi helyzetét s ezeknek meggátlása nem állott a pénztár módjában. Kifejti az igazgatóság azt is, hogy a pénztárnak önkormányzata oly értelemben, hogy önálló politikát űzhetne, nincs, az Országos Pénztár alapszabályai kötelezőleg előírják a segélyeket és a jövedelmeket s a segélyek kiszolgáltatására a pénztár anyagi helyzetére tekintet nélkül bírói ítéletekkel szorítható. Elmondja a jelentés, hogy az állam, úgy mint munkaadó s úgy is mint legfőbb közegészségügyi hatóság, egyáltalán nem tanusítja azt a támogatást, amit várni lehetne. Mint munkaadó az állam volt az első, amely nem felelt meg a törvénynek s az alkalmazottait nem jelentette be, majd 1910-ben kivonta az alkalmazottait a biztosításból. A közigazgatási hatóságok s a közigazgatási bíróság minden módot megragad, hogy az egészségügyi terheket, főleg a kórházi ápolási költségekből folyólag, a pénztárra hárítsák. A munkaadók hátraléka $3\frac{1}{2}$ millió korona s a mai behajtási rendszer mellett lehetetlen a behajtást eredményesebbé tenni. Eseteket sorol fel a jelentés, amelyek élénken illusztrálják a budapesti ipari viszonyokat. Foglalkozik az adminisztráció kérdésével is és elismeri, hogy a kezelés drága, de okadatolja, hogy miért drága.

A pénztár kezelési rendjét nem maga állapítja meg, hanem a felettes fórumok kormányozzák, sok olyan munkát végez a pénztár, amelyet a folytonosan emlegetett külföldi pénztárak nem is ismernek. A tagok fluktuációja oly nagy mint sehol másutt, ennek folytán a nyilvántartás is drágább, az óriási hátralékok nyilvántartása, az adósok nyomása stb. mindez drágítja az adminisztrációt. A jelentés arra a következtetésre jut, hogy a pénztár, dacára annak a súlyos és a többi pénztárak mellett egész sajátos helyzetnek, melyben van, még mindig meg tudná állani a helyét, ha minden faktor, amely a pénztárral vonatkozásban áll, megtenné a maga kötelességét.

A helyzet tisztázásához tehát csak az vezethet, ha az 1907: XIX. t.-c. oly revízió alá vétetik, amely a fennálló bajokat orvosolja, felszabadítja a pénztárt a jogosan más tényezőket terhelő, de a pénztárra ráhárított terhektől és visszaállítja mindazt az erőforrást, amelyet a pénztár az idők folyamán elvesztett, végül pedig azokat, akik a pénztárral szemben fennálló kötelezettségeiknek eleget tenni nem akarnak, azokat arra hatékonyan szorítja és a pénztár minden jogtalan károsodását megakadályozza.

A pénztár 1913. évi átlagos taglétszáma 234.910 volt, 13.901 taggal kevesebb, mint az előző évben. A keresetképtelenséggel járó megbetegedések száma 126.212 volt (1912-ben 135.367). A tagjárulék jövedelem összege 8,859.361 K. (1912-ben 9,222.417). A kifizetett táppénzek, gyermekágyi segély, szülésznői díj és temetkezési segély összege 1,826.701 K. (1912-ben 5,064.493 K), a kórházi költségek 892,471 K. (1912-ben 523,668 K) az orvosi és rendelőintézeti költségek az Országos Pénztárt terhelő rész leszámítása után 1,372.444 K. (1912-ben 1,384.575 K), a

gyógyászati ellátási költségek 860.339 K. (1912-ben 888.069 K), gyógyfürdők költségei 243.696 K. (1912-ben 174.650 K), a vízgyógyászati költségek 147.017 K. (1912-ben 151.653 K) és egyéb segélyek összege 32.982 K. (1912-ben 44.147 K) a kezelési költségek összege 1,299.587 K. (1912-ben 1,312.590 K), melyből az Országos Pénztárra esik mintegy 180.000 K.

A pénztár 1913. decemberében költözött be új székházába s az évi jelentés ismerteti az építés történetét és fényképfelvételekben bemutatja a székházat. Az új székházban modern rendelő-intézetet és vízgyógyászati intézetet rendezett be a pénztár.

A főorvosi hivatal jelentése szerint a pénztár orvosai 753.246 pénztári beteget kezeltek (1912-ben 746.874). A gümőkór- és nemi bajoknál évről-évre emelkedés van, 1913-ban a tagok 10·4% -a volt gümőkóros.

Az 1000-ik műtét a Munkáskórházban. A kereskedelemügyi m. kir. miniszterium által bérelt és az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár által üzemben tartott Munkáskórháznak sebészeti osztálya 1913. évi július hó 15-én nyílt meg és 1914. évi június hó 22-én végezte az osztály vezetője dr. Lévai József sebészfőorvos az 1000-ik műtétet.

75 ágyas sebészeti osztály működésének első 11 hónapjában 1000 műtét számszerint is nagy teljesítmény, de minőség szerint is volt alkalmunk a műtéteknek részletes kimutatását megbírálni. A mindennapos műtétek (369 sérv, 52 vakbélgyulladás, 95 végbélműtét stb.) mellett a legnehezebb műtétek (egyebek között 8 agy- és idegműtét, 16 golyva, 30 gyomorműtét) is helyet foglalnak és megfelelő nagy számban szerepelnek a munkások balesetbiztosításában eddigelé nagyon elhanyagolt *munkaképességet javító műtétek*. Ha ehhez még hosszátesszük azt, hogy a budapesti pénztár tapasztalatai szerint a végzett műtéteknek gyógyulási eredménye elsőrangú: indokoltan mondhatjuk, hogy a Munkáskórház sebészeti osztályának szakkörökben elismert jó felszereléséhez és vezetőjéhez fűzött nagy várakozásnak az eddigi eredmény mindenben megfelel.

Még külön megemlíjtük, hogy az a gondos ápolás és jó bánásmód, amelyben az operált betegek a sebészeti osztályon részesülnek, a Munkáskórházban általános és lényegesen hozzájárul ahhoz, hogy az intézmény rövid fennállása óta már is országszerte jó hírré s kórházaknál szokatlan népszerűségre tett szert.

A Munkáskórház 1914. évi költségvetésére vonatkozó előterjesztést az Állami Hivatal csekély eltéréssel jóváhagyta. Eszerint a Hivatal a személyi járandóságok végösszegét a pénztár által megállapított 128.192 koronával szemben 107.508 koronában, a dologi kiadások végösszegét a megállapított 339.354 koronával szemben 318.119 koronában állapítja meg. A napi ápolási díjat a javasolt 4·52 koronával szemben 4·09 koronára szállította le a Hivatal. Hangsúlyozza a Hivatal leirata, hogy az egyes költségvetési tételek közötti átruházást csak előzetes jóváhagyás után engedi meg s a legmesszebbmenő takarékosagra figyelmezteti az Országos Pénztárt.

Az Országos Pénztár 1914. évi költségvetésére vonatkozó kereskedelemügyi miniszteri leirattal már foglalkoztunk. (M. Szemle 361. oldal.) Megemlékeztünk arról az állami hivatali leiratról is, amelynek kapcsán a miniszteri leirat leküldetett az Országos Pénztárhoz. Az Országos Pénztár felterjesztéssel fordult a miniszterhez s ebben nagyrészt fentartotta azokat a kivánságokat, amelyeknek megvalósítását már a költségvetés fölterjesztésekor kérte. A fölterjesztésre a miniszter közölte az Állami Hivatallal, hogy a korábbi elhatározásával jóváhagyott országos pénztári igazgatási költségvetés csak az Országos Pénztár ama teendőinek költségeit állapítja meg, amelyek az 1907. évi XIX. t.-c. értelmében igazgatási költségeknek tekintendők s amely költségek a törvény 115. §-a értelmében az állam által viselendők. Az Országos Pénztárnak azt az autonóm jogát tehát, hogy az érdekeltég által viselendő kezelési teendők költségeit külön kezelési költségvetésben állapítsa meg, amely költségvetés törvényszerű felügyeleti jogkörében az Állami Hivatal jóváhagyása alá tartozik, nem érinti. Amennyiben a jóváhagyott igazgatási költségvetésben a kezelési költség-számla terhére megtérítendő kiadásokról van szó, ezeknek a kiadásoknak megállapítása és részletezése, a kezelési költségvetés jóváhagyása alkalmával a

Hivatal feladata lesz. Az Országos Pénztárnak azt a kérelmét, hogy a személyi járandóságok egyes tételei és a dologi kiadások egyes tételei között átruházási jog legyen gyakorolható, a miniszter teljesítette. Nincs észrevétele az ellen sem, hogy a nyugdíjjárulékok a folyó évben, anélkül, hogy ebből a jövőre nézve bárminő következtetések lennének vonhatók, a tényleg kifizetett fizetések és lakbérek után számíttassanak. Az Országos Pénztárnak azt a kérelmét azonban, hogy a törölt aligazgatói állás ismét szerveztessék, teljesítőnek nem találta a miniszter. A miniszteri leirat alapján az Országos Pénztár elnöksége megbízta az igazgatót, hogy a kezelési költségvetés megállapítására vonatkozó intézkedéseket tegye meg és ez ügyben a Hivatallal tárgyaljon.

Igazgatási költségek megosztása a két biztosítási ágazat között.

Az Országos Pénztár elnöksége elrendelte, hogy az államkincstár által 1907/8—12. években az igazgatási költségek címén vállalt összegek a két biztosítási ágazat között különíttessenek szét. Az elnökség a költségeknek az alábbi kulcs szerint való szétosztását javasolja:

	baleseti ágazat:	betegségélyezési ágazat:
1907/8. évben	73·80 ⁰ / ₀	26·20 ⁰ / ₀
1909. »	61·44 ⁰ / ₀	38·56 ⁰ / ₀
1910. »	68·20 ⁰ / ₀	31·80 ⁰ / ₀
1911. «	75·97 ⁰ / ₀	24·03 ⁰ / ₀
1912. »	76·22 ⁰ / ₀	23·78 ⁰ / ₀

Kamatmegtérítési kötelezettség. Az Országos Pénztár elnöksége tárgyalta a baleseti munkaadók túlfizetése után megtérítendő kamatok ügyében tett előterjesztést. Az elnökség álláspontja az, hogy az Országos Pénztár járulékok után törvényes kamatot nem tartozik megtéríteni, mégis felhatalmazást adott az igazgatónak, hogy különös méltánylást érdemlő esetben a baleseti munkaadók által túlfizetett összegek után 5⁰/₀ késedelmi kamat megtérítése iránt intézkedjék.

Kerületi munkásbiztosító pénztári alkalmazottak véglegesítése.

Az Országos Pénztár elnöksége foglalkozván a kerületi pénztárak ideiglenes alkalmazottainak véglegesítésével, javasolja, hogy az egyes pénztárak igazgatóságainak a tisztviselők véglegesítése tárgyában hozott határozatai a szolgálati- és fegyelmi szabályzat jogerőre emelkedése előtt ne vétessenek érdemi elbírálás alá, szükségesnek tartja azonban annak az elhatározását, hogy a helyi szervek szolgálati és fegyelmi szabályzatának jóváhagyása a Hivatalnál újból megsürgettesék. Indokolásban kimondja az előterjesztés, hogy a végleges alkalmaztatás feltételeit a szolgálati szabályzat állapítja meg. E szabályzat 9. §-a pedig akként rendelkezik, hogy a próbaszolgálati-év kitöltése és a szakvizsga letétele előtt senki sem véglegesíthető. Minthogy a szakvizsga-szabályzat elkészítése szoros összefüggésben van a szolgálati szabályzat rendelkezéseivel és minthogy addig, amíg a szolgálati szabályzat jóváhagyott szövege nem ismeretes, a szakvizsga-szabályzat sem készíthető el.

A kerületi munkásbiztosító pénztári alkalmazottak családi pótléka

ügyében az Országos Pénztár elnöksége javaslatot terjesztett az igazgatóság elé. Az elnökség javasolja annak kimondását, hogy a kerületi pénztárak igazgatóságainak azon határozatait, amelyekben az egyes pénztárak alkalmazottaiknak 1914. évre családi pótléket állapítanak meg, ne hagyja jóvá, mert az alapszabályok 184. §-a szerint a kerületi pénztári alkalmazottak szolgálati szempontból az Országos Pénztár alkalmazottai, tehát akkor, amikor a kereskedelemügyi miniszter a családi pótlékról szóló 1912: XXXV. t.-c. rendelkezéseit kérelem ellenére nem terjesztette ki az Országos Pénztár alkalmazottaira s így ezeknek családi pótlék nem nyújtható, az Országos Pénztár nem hagyhatja jóvá a kerületi pénztárak családi pótlékát. Ez — a javaslat szerint — annál inkább indokolt, mert a drágasági pótlék megszavazásával a helyi szervek alkalmazottai, amennyiben a jóváhagyott költségvetés keretei arra módot nyújtanak, kellő kárpótlást nyernek.

Az Országos Pénztár április havi taglétszáma 1,222.212 volt. Ebből betegség esetére biztosított férfi volt: 1,055.017, nő: 167.195. Az előző hónapoz képest a taglétszám 70.785-tel, százalékban kifejezve 6·1⁰/₀-kal emelkedett. A növekvő taglétszámmal szemben a betegforgalom csökkent. A csökkenés 8·7⁰/₀ volt, úgy, hogy a keresetképtelen betegek száma április havában 19.261 volt.

A váci kerületi pénztár gyógyszer-szerződése. A Budapest-környéki Gyógyszerész-Testület június 6-án választmányi ülést tartott, amelyen a váci kerületi pénztárral kötött kollektív szerződést tárgyalták. A kollektív szerződésbe bevonták azokat a gyógyszerészeket is, akik a testület keretein kívül állottak. A kollektív szerződés eredménye a gyógyszerészekre nézve a pénztárnak eddig nyújtott engedmény-százalék *leszállítása*.

A gyógyszerészek a munkásbiztosító pénztár szíjpolozásáról panaszkodnak. A »Gyógyszerési Hetilap« június 21-iki száma a gyógyszerészek sérelmeiről panaszkodik s közben megemlékezik a munkásbiztosító pénztárakról is, még pedig a következőképen: »A munkásbiztosító pénztár *szíjpolozásáról* meg dehogy is tud a miniszter. Honnét is tudja, hogy nekünk ilyen bajaink is vannak, hogy minket mindenfelől igénybe vesznek, hogy testünkön sokan *élőködnek!*« Aki tudja, hogy mekkora összegeket fordítanak a pénztárak tagjaik gyógyszer-szükségletének kielégítésére s ezzel szemben milyen kifizető méltányossággal találkoznak, legalább is csodálatosnak fogja találni ezt a kifakadást.

Érthető ezek után, ha a pénztárak minden igyekezetükkel azon lesznek, hogy a »szíjpolozás«-nak véget vessenek és a kormánytól saját házi gyógyszer-tárak felállítására kérnek engedélyt.

A wieni »Allgemeine Arbeiter Kranken- u. Unterstützungskasse« 1913. évi jelentése szerint a hosszantartó kedvezőtlen gazdasági viszonyok a pénztár életében is érzékeny károkat okoztak. A munkanélküliség egyik oldalon apasztotta a bevételeket, a másik oldalon pedig a segélyszolgáltatás nagyobb mértékű igénybevételét eredményezte. Mindehez még az értékpapírok 78.602 K-ás árfolyamvesztése is hozzájárult. A vázolt körülmények eredményeképpen a zárszámadásban 5,359.118 K. 80 fill. összbevétellel szemben 5,426.820 K. 33 fill. összkiadás szerepel, vagyis a veszteség 67.701 K. 53 fill. A bevételekből 4,976.397 K. (92,9%) járulék, 182.773 K. (3,4%) vagyonhozadék, 1,999.447 K. (3,7%) egyéb jövedelem. A kiadásokból 4,625.100 K. (85,2%) a tagok segélyezésére, 659.428 K. (12,2%) kezelési költségekre, 142.291 K. (2,6%) egyéb kiadásokra esik.

Összehasonlítva az 1912. évvel, a járulékemelkedés 1,1%, a segélyekre fordított összegnél pedig a többlet 6,3%. A segélyezési kiadások, amelyek a járulékjövdelem 93%-át emésztették fel, a következőképen oszlottak meg: táppénz 2,858.108 K., gyermekágyi segély 137.295 K., kórházi ápolási költség 319.079 K., orvosi költség, gyógyárú stb. 1,136 769 K., lábbadozók ápolása 21.007 K., temetkezési segély 152.838 K.

Az előző évvel szemben a táppénzeknél 227.247 K. (8,6%), a kórházi ápolás, orvosi költség stb., valamint a lábbadozók ápolásával felmerülő költségeknél a többlet 60.610 K. (4,3%).

A tagok orvosi kezelését a főorvos és ennek helyettesén kívül 9 ellenőrző orvos, 10 orvos a gyógyhelyeken stb., 468 rayonorvos, 67 szakorvos és 5 orvosnő látta el. A nőtagok rendelkezésére állott a szülők otthona, ahol az elmúlt évben 430 tag 4.058 napon keresztül nyert ápolást. A kémia-mikroszkopiai intézetben 9.356 vizsgálatot, a Röntgen-laboratóriumban 5.000 vizsgálatot fogantatosítottak, az utóbbi esetekben a fotográfiai felvételek száma 13.684 volt. A fogászati ambulátoriumon 1.010 tag kért műfogot, 73-at, mint tárgytalan kérelmet elutasítottak, fogspecialistáknál a foghuzáson, fogkezelésen stb. kívül 6.506 tag állott kezelés alatt, akik 25.327 ülés után 14.145 fogtömést kaptak. A tuberkulin kezelést nyújtó orvos 16.671 esetben rendelt s a kezelés után 2.019 tag közül 424 gyógyult, 341 javult, 56-nál eredménytelen volt a kezelés. Lupus-kezelésben részesült 2 pénztári tag. Gyógyhelyekre és gyógyfürdőkre 739 tagot küldött a pénztár, akik 73.516 napon át voltak ápolás alatt. 2.550 tag 69.549 napon át nyert, mint lábbadozó ápolást.

Pénztári tagok vasúti díjkedvezménye Németországban. F. évi április hó 1-től kezdve a pénztári tagok a német vasutakon díjmérséklésben részesülnek, ha az utazás szakorvos igénybevétele, vagy fürdőhasználat érdekében történik. A vonatkozó intézkedések a következők: Ugy az oda- mint a visszautazásnál a III. kocsiosztályban félárú, gyorsvonalnál ezenfelül a tarifaszertű pótdíjrát fizetése mellett utazhatnak a R. V. O. rendelkezései alapján álló betegpénztárak biztosításra kötelezett tagjai, ezen pénztárak önkéntes tagjai évi 2500 M. jövedelem határáig, a balesetbiztosító intézetek biztosításra kötelezett tagjai s ezek özvegyei, az ezen intézetek önkéntes tagjai 2500 M. évi jövedelem határáig és utóbbiak özvegyei, végül a magánalkalmazottak birodalmi biztosító intézeteinél biztosított

olyan egyének, kiknek évi jövedelme 2500 M.-t meg nem halad, ha gyógyintézetbe vétetnek fel, ha megvizsgáltatásuk céljából nyilvános kórházakba, klinikákra vagy szakorvoshoz utaznak, ha gyógyfürdőket használnak, vagy ha gyógy- vagy üdülőhelyeket keresnek fel, feltéve, hogy az utazás költségei a fentebb nevezett pénztárakat, vagy intézeteket terhelik.

A magyar munkásbiztosító pénztárak már régebb idő óta kérik a kereskedelmi kormánytól, hogy gyógyfürdőbe utalt tagjai menetdíjkezdvezményben részesüljenek, de a miniszterium a kérelmet nem teljesíti. Legutóbb az osztrák betegsegélyző pénztárak birodalmi szövetsége kérte a kereskedelemügyi miniszteriumot, hogy a magyar fürdőbe utalt tagjainak menetdíjkezdvezményt engedélyezzen. A miniszterium ezt a kérelmet sem találta teljesíthetőnek.

A Hauptverband deutscher Ortskrankenkassen XXI. rendes nagygyűlését folyó évi július hó 12-től 15-ig Darmstadtban tartja meg. A nagygyűlés napirendjén a következő tárgyak szerepelnek: Gyógyszerek és gyógyászati segédeszközök beszerzése s a tagoknak közvetlen a pénztár általi kiadása. (Előadó: Eduard Gräf.) A pénztári hivatalnok jogi helyzetének fejlődése a R. V. O. életbelépése óta. (D. Mayer.) A szifilisz megbetegedések szalvarzannal való kezelése. (Dr. Herxheimer tanár.) Az 1913. évi december hó 23-iki berlini orvosi egyezség. (Dr. Baum.) Megállapodások a Berufsgenossenschaftokkal a R. V. O. 1513., 1501., 1503. §-ai szerint. Gyakorlati igazgatási kérdések: Betegsegély nyújtása ünnep- és vasárnapokra, a járulékok emelése nélkül; átutalt beteg tagok kölcsönös segélyezése és ellenőrzése; közös szerződések gyógyfürdőkkel; készpénzbeli kártalanítás a családtagoknak nyújtandó orvosi kezelés helyett; községi hivatalnokok jogainak és kötelemeinek átruházása ügyvezető pénztári alkalmazottakra stb. (Előadók: Sigmund, Albert Kohn stb.)

A 28. német Berufsgenossenschaftstag tanácskozásait, f. évi május 28-án, Leipzigban, a Reichsversicherungsamt elnöke, dr. Kaufmann beszéde vezette be. Dr. Kaufmann beszédében kifejtette, hogy egyre jobban érlelődik benne a meggyőződés: a munkáshiztosítás végső céljait nem a káros hatások leküzdésében kell keresni, mert a munkaképtelenség bekövetkezése ellen való védelem sokkal fontosabb, mint a már munkaképtelenné váltakról való gondoskodás. A messzebbre látó állami kormányzat gondja azért nem annyira a pénztartalékok fölhalmozására, mint inkább az erő tartalék gyűjtésére irányul. Az idők folyamán ebben a tekintetben eredményes változás ment végbe a német munkásbiztosításban is. Az okcs megelőzésre törekvő rendszabályok eredményei főképpen a balesetbiztosításban mutatkoznak és szükséges volna, hogy a Berufsgenossenschaftokat is, amelyek eddigelé igen tartózkodóan viselkedtek, ily irányban határozottabb eljárásra serkentsék. A jelenleg — már egyes kérdésektől eltekintve — külső befejezéshez jutott munkásbiztosítás belső kiépítésében a legfontosabb feladatot abban kell látnunk, hogy a károsodás megelőzésére irányuló, meglevő gondoskodásuk módja és formája tökéletesbbitessék. A munkásbiztosításnak ehhez a továbbfejlesztéséhez azonban állandó, a törvényhozás újításaitól nem zavart munkára van szükség. Ez nem jelent megállást, vagy talán hanyatlást; arra talán senki sem gondol komolyan.

Az elnöklő D. Spieker (Berlin) a jelentés beterjesztésekor a Reichsversicherungsamt nagy tanácsának a mindennapi élet balesetei ügyében hozott döntését támadta. Szerinte csak olyan veszélyekkel szabad foglalkozni, amelyeket a munkavállalás teremt, vagy amelyekhez egyes személyek naponta bizonyos fokig közelebb kerülnek. Ezek a veszélyek lehetnek ugyan a mindennapi élet balesetei is, de csak akkor, ha azoknak az illető személyek bizonyos üzemben való foglalkoztatásuk révén nagyobb mértékben vannak kitéve, mint más személyek. Ha egyszer hozzáfogunk azoknak a különbségeknek megszüntetéséhez, amelyek a balesetnek és az üzemnek egyrészt tisztán helyi s időbeli, másrészt azok okozati összefüggése között fenforognak, attól lehet tartani, hogy a balesetbiztosítás esetleges eljövendő kiterjesztésénél a »foglalkozás okozta megbetegedések« fogalomköréhez tartozó betegségek végtelen kiterjesztése fog bekövetkezni.

A tárgyalás további folyamán szóba került: az orvosok viszonya a Berufsgenossenschaftokhoz, továbbá ezek és a betegsegélyző pénztárak közti viszony szerződészerű szabályozása.

Végül a balesetbiztosításnak az ipari megbetegedésekre való kiterjesztésével foglalkoztak. Dr. Ostern ellenezett minden ilyenü kiterjesztést, míg dr. med. Curschmann óva intett a kiterjesztésben minden elhamarkodástól. Az utóbbi sze-

rint biztosítási jogi intézkedések alapjául csak oly betegségek szolgálhatnak, amelyekre az orvosi tudomány már teljes világosságot derített, vagy amelyeknél oly diagnosztikai jelek lépnek föl, amelyek megjelenése alapján teljes biztonsággal megállapítható a betegség.

A németországi vállalati pénztárak kongresszusa. A németországi vállalati betegségélyző pénztárak szövetsége május 20-án tartotta meg Strassburgban idei kongresszusát. A tanácskozást Wandel igazságügyi tanácsos, a Krupp-művek igazgatója, nyitotta meg, aki a jelentést ismertette. A jelentés szerint a szövetséghez 3250 betegségélyző pénztár tartozik, 2,5 millió taglétszámmal. A szövetség iparkodott minden föle telhető eszközzel megkönnyíteni a pénztáraknak a R. V. O. megteremtette új viszonyokhoz való alkalmazkodást: fölvilágosító iratokat, mintákat, körleveleket küldött szét, amelyekben a törvényes intézkedéseket magyarázta. A gyógyszerészek a gyógyszer-monopólium kihasználásával kísérletet tettek arra, hogy a pénztáraktól megtagadják a gyógyszerek kedvezményesebb kiszolgáltatását. A gyógyszerészeknek a birodalmi gyűléshez intézett azon beadványát, hogy a pénztáraknak tiltassék meg a házi gyógytárak létesítése, el kell utasítani, mert a betegségélyző pénztárak kötelesek takarékosan gazdálkodni. Az orvosokkal előnyösnek mondható föltételek mellett szerződést kötöttek.

A zárószámadások letárgyalása és a szükséges választások megejtése után dr. Halbach azzal a porosz miniszteri rendelettel foglalkozott, amely nagy gyűlésekre való kiküldetések kérdését szabályozza, azonban nem kielégítően, mert nem tartalmaz általános rendelkezést. Heinemann az orvosi egyezségről számolt be, amely tíz évre békét teremt az orvosi kérdésben s nemcsak az orvosi kezelést adja meg mérsékelt feltételek mellett a pénztárak, hanem a biztosítottaknak az orvosi ellátás kérdésébe szükséges befolyást is biztosítja. Végül dr. Stier-Somló a szociális biztosítás határaitól értekezett. Szerinte a biztosítás mértéke elérte azt a határt, ameddig való haladást az államtól, a munkáltatóktól s a munkásoktól várni lehet. Vigyázni kell, kivált a rossz konjunktúra, háborús veszély, vagy háborús események idején, hogy az intézmény túlságos megterhelhetése meg ne boszúlja magát.

A betegségélyző pénztárak új szervezete Szászországban. A német birodalmon belül a szász királyság iparilag a legfejlettebb ország. Ehhez képest a betegségélyző pénztári szervezete is igen előrehaladott volt már az új munkásbiztosítási törvény életbelépte előtt is. A R. V. O. életbeléptetésével a pénztári szervezet még jobban fejlődött az egységes pénztárak irányában. Egy most megjelent hivatalos kimutatás szerint a pénztárak száma 2.244-ről 1.179-re csökkent. Az Ortskrankenkasse-k száma a külön pénztárak megszüntetése s általános pénztárak alakítása által 663-ról 433-ra szállt le. A szász királyságnak 110 biztosítási hivatala van. Egy biztosítási hivatalra átlag 4 Ortskrankenkasse esik. A vállalati pénztárak száma szintén csökkent 856-ról 608-ra, az ipartestületi pénztáraké pedig 115-ről 99-re.

Habár az egységesítésre és lehetőleg nagy pénztárak alakítására a törekvés — mint a fenti számokból látható — megvan, mégis vannak az olyan pénztárak mellett, mint a 212.000 taggal bíró leipzigi és a 144.000 taggal bíró drezdai általános pénztár, 20–30 taggal bíró ipartestületi pénztárak. Az ily törpe pénztárak létjogosultságáról természetesen fölösleges minden vitatkozás.

Az összes pénztári tagok száma a folyó év elején törtéat hozzávetőleges megállapítás szerint 1,785.000 volt, az 1912. évi 1,585.848-cal szemben.

A »Deutsche Volksversicherung« első évi működése. Az új népbiztosító társaság, amelyet 1913. januárjában harminc német életbiztosító társulat kizárólag a közjólét szolgálatára alapított, most számol be első üzletévééről. A biztosítási üzemet 1913. őszén kezdték meg. Az év végéig 10,556 személy életének biztosítására vonatkozólag összesen 3,311.325 márka összeg erejéig érkeztek be ajánlatok. Ebből tényleg 10.168 biztosítást kötöttek meg, 3,162.765 márka biztosítási összegben. A tiszta nyereség 5321 márkát tett ki, amely összegből 266,05 márkát a tartalékalaphoz, 3,538,47 márkát pedig a nyereségrészesedéssel biztosítottak nyereségalapjához csatoltak. 505,49 márkát a biztosítottak összegének javára a »biztosítottak jóléti alapjára« utaltak át. A maradék 1010,99 márkát a háború-veszély esetére szolgáló tartalékalapra fordították.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A magyarországi munkások gazdasági harcai 1913-ban. A Szakszervezeti Értesítőben most jelent meg az 1913. évi gazdasági harcok összefoglaló kimutatása. Feltűnő, hogy míg a sztrájkok száma csökkent, a kizárások és a kizárásokban érdekelt munkások száma nagy mértékben emelkedett. Különösen a vas- és fémiparban volt sok kizárás. A táblázatokban kimutatott 42 kizárás közül 21, vagyis az összes kizárások 50 százaléka jut a vas- és fémiparra. A 8.086 kizárt munkás közül pedig 6.733 volt vas- és fémmunkás.

Az összmozgalmak száma 1912-hez képest 110-el csökkent, vagyis 1912-ben 388 volt az összmozgalmak száma és 1913-ban 278. Munkabeszüntetés nélküli mozgalom 1912-ben 130 volt 22.926 résztvevővel, 1913-ban 103 volt 9.337 résztvevővel. Sztrájk 1912-ben 236 volt 9.991 résztvevővel, 1913-ban 133 volt 11.862 résztvevővel. A kizárással végződött mozgalmak száma 1912-ben 22 volt 4.168 résztvevővel, 1913-ban 42 volt a kizárások száma 8.086 résztvevővel. Ezekből a számokból azt láthatjuk, hogy míg a sztrájkmozgalmak száma a múlt évhez képest csökkent, addig a sztrájkolók, de különösen a kizártak száma emelkedett. Csupán a békés mozgalmakban résztvevők száma csökkent, ami a rossz gazdasági viszonyok okozta passzivitásnak tulajdonítható. Végeredményben a bérmozgalmakban érdekelt munkások száma 1913-ban 26.992 férfi és 2.293 nő volt. 1912-ben 35.533 férfi és 1.552 nő vett részt a mozgalmakban. Így tehát 1913-ban 7.797 tel csökkent a mozgalmakban érdekelt munkások és munkásnők száma.

A rossz gazdasági viszonyok ellenére 88 esetben kötöttek kollektív szerződést. E szerződéseket 17.923 munkás, vagy munkásnő élvezi. A budapesti könyvkötők egy évvel hosszabbították meg a kollektív szerződést. Egyébként a kötött kollektív szerződések száma 81-el csökkent a múlt évhez képest.

Összegezve a mozgalmakat, az eredmény a következő: összesen 278 mozgalom volt, ebből a munkabeszüntetés nélkül 103 (37,05%), sztrájkjal 133 (47,84%) és kizárással 42 (15,11%) végződött. Kollektív szerződést, mint már említettük, 88 esetben kötöttek, vagyis az összmozgalmak 31,66%-ának kollektív szerződés volt az eredménye.

A mozgalmakban érdekelt 29.285 munkás közül sztrájkba lépett 11.862 (40,51%), ki lett zárva 8.086 (27,61%) és békés úton intézte el követeléseit 9.337 (31,88%). A kimutatott 133 sztrájk közül 90 (67,67%) teljes győzelemmel, 23 (17,30%) részleges győzelemmel, 17 (12,78%) eredménytelenül és 3 (2,25%) ismeretlen eredménnyel végződött. A 42 kizárás közül 15 (35,72%) teljes győzelemmel, 13 (30,95%) részleges győzelemmel, 13 (30,95%) eredménytelenül és 1 (2,38%) ismeretlen eredménnyel végződött.

A mozgalmak folytán összesen 264.028 munkanap és 1.750.168 korona munkabér veszett el. Kifizetett sztrájksegélyek összege 270.905 korona.

Ezzel szemben az eredmények a következők: Békés mozgalmak, sztrájk és kizárások után összesen 4.098 munkás hetenként 14.180 óra munkaidő-erővidítést nyert, ami egy-egy munkásra átlag naponkénti félóra munkaidő-erővidítést jelent.

A munkabérekben kivívott összeredmény a következő: 8.453 munkás hetenként összesen 21.638,60 korona béremelést nyert. Ha leszámítjuk az átlag munka nélkül töltött heteket és az 52 hét helyett csak 40 hetet számítunk, akkor egy évi nyereség 865.544 korona; ez utóbbi összeget megosztva a munkások számával, megtudjuk, hogy 8.453 munkás átlag 102,39 korona béremelést nyert egy évben.

A budapesti gyógyszerészségédek sztrájkja véget ért. A budapesti gyógyszerészségédek sztrájkja, amelynek okairól lapunk múlt számában megemlékeztünk, június 13-án véget ért. A főnöki testület nagy részben teljesítette a segédek követeléseit. Ideiglenesen életbeléptették a 1/29 órai zárást és csak idő kérdése lehet a 8 órai záróra megvalósulása is. A korpótlék-pénztár 1915. január 1-én életbelép, a szabadságidő kérdése rendeződött, a fölmondási idő hat hét. A sztrájk eredményének tekinthető, hogy a segédek körén kívül álló szaklapok egyike, a Gyógyszerészi Hetilap is szükségesnek tartja a közegészségügyi törvény reformjának kérdését hangoztatni, azzal az indokolással, hogy »még ma is a fiatal, de protekciós emberek kapják a gyógyszerészeti jogok javát és az igazi gyógyszerészségédek a más gyógyszerészeti receptúrája mellett vénülnek meg és érik el az aggsággal járó gondterhességet.«

Magyar gyáriparosok a nők és fiatalkorúak munkaidejének korlátozása ellen. Lapunk 3. számában megemlékeztünk a f. évi szeptember 3-án Bernben tartandó nemzetközi diplomáciai konferenciáról, amely munkásvédelmi kérdéseket fog tárgyalni. A konferencia ügye szóba került a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége igazgatóságának június 6-án megtartott ülésén. Grátz Gusztáv ügyvezető igazgató ugyanis bejelentette, hogy egy, az ősz folyamán Bernben tartandó diplomáciai értekezlet, bizonyos, a nők és fiatalkorúak munkaidejének további korlátozását célzó nemzetközi szerződések előkészítésével fog foglalkozni. A javaslatok értelmében a 16 éven aluli fiatalkorú munkások és a nők nappal a szünetek betudásával csak 10 óráig volnának foglalkoztathatók, a nők éjjeli munkájára vonatkozólag már fennálló tilalom pedig a fiatalkorú munkásokra is kiterjesztetnék. A Szövetség kérdőíveire beérkezett válaszok jóformán egyértelműen állapítják meg, hogy ez intézkedések számos iparágat valósággal megbénítanának. Egyáltalában lehetetlenné tennék a fiatalkorúak és nők ipari munkára való alkalmazását, — ami pedig sok iparágban nélkülözhetetlen, — megakasztanák a munkásnevelést és fokoznák az ipari munkásokban úgy is észlelhető hiányt. A magyar gyáripart ez intézkedések a nálunk felforgó különleges viszonyok között, a külföldi iparnál még erősebben sújtják. Indítványozza, hogy a Szövetség kérje fel a kereskedelmi minisztert, hogy a tervezett nemzetközi egyezményhez *Magyarország semmiesetre se csatlakozzék*. Schwartz Alfréd és Herzog Péter báró hasonló értelmű felszólalása után az igazgatóság ezt a javaslatot *elfogadta*.

A Gyáriparosok Országos Szövetségének működése 1913-ban. A Gy. O. Sz. választmányának XII. évi jelentésében egy kis fejezet jut a szociális politikának is, amely meglehetősen általánosságokban mozog és a munkaadóvilág elvi álláspontja csak elvétve és nem világosan jut benne kifejezésre. Ami a munkásbiztosítást illeti, annak a mai helyzet jellemzését célzó adatai meglehetősen tendenciózusan vannak csoportosítva. Kívánatosabb lett volna, ha a gyáriparos érdekeltség legtekintélyesebb vezető-érdekképviselői szerve konkrét reformjavaslataival lépett volna a nyilvánosság elé.

A Szövetség ellenezte azt a törvényjavaslatot, amelyet a kormány az Országos gazdasági munkáspénztárról benyújtott. A javaslat azonban, mint tudva van, dacára annak, törvényerőre emelkedett. A Gy. O. Sz. vel szoros kapcsolatban álló Vállalati Pénztárakat fentartó Vállalati Szövetség az elmúlt évben tagjai egyes konkrét ügyeinek elintézésén kívül behatóan foglalkozott a munkásbiztosítási reform alkalmával a vállalati pénztárak részéről elfoglalandó álláspont előkészítésével.

Az új berni egyezmény tervezete ellen a Szövetség minden lehetőt elkövetett, az lévén álláspontja, hogy az egyezmény létrejötte esetében az ipart a jelenlegi állásponttal szemben messzemenőleg korlátozta volna. A konferencia lefolyása ismeretes.

A munkáslakáskérdés iránt a Szövetség állandóan érdeklődik, érdeke lévén tudvalevően a munkaadó köröknek, a munkásoknak a lakásokhoz való kötése. Foglalkozott a Szövetség az egyesületi jog kérdésével is, amire az adott ösztönzést, hogy egy miniszteri rendelet szerint mindazon egyesületi gyűlések és összejövetelek, amelyek nem az illető egyesület helyiségében tartatnak és amelyek nemcsak a tagok vesznek részt, az elsőfokú rendőrhatalóságnál 24 órával előbb a tárgy, hely és idő megjelölésével bejelentendők, mert különben a rendezők ellen kihágási eljárás indítandó meg. A szóban forgó rendelet ellen a Szövetség felírt a kormányhoz, de a rendelet nem vonatott vissza. A jelentés csak azt állapítja meg, hogy az a gazdasági természetű egyesületre tényleg nem alkalmaztatott.

Iparegészségügyi szakosztály létesítését határozta el az Országos Iparegyesület június 6-i ülése. Az ülésen Gelléri Mór igazgató a következőkben ismertette az új szakosztály programját: A szakosztály elsősorban az egészségügy gyakorlati céljait szolgálná. Első feladata volna az iparfelügyelet ellenőrzése és támogatása, a szükséges statisztikai és egyéb előkészítő munkálatok elkészítése, amelyek az iparnak egészségügyi berendezése tekintetében pontos, áttekinthető képét nyújtják. Ennek alapján a szükséges intézkedéseknek üzemenként való gyakorlati keresztülvitele, a statisztika alapján a munkásbiztosítás (betegsegélyezés és különösen baleset) anyagi kérdéseinek megfelelő rendezése a szociális igazság követelményei szerint, a betegségek és balesetek megelőzésére alkalmas óvóintézkedésekkel való foglalkozás. Az e tekintetben az egyes iparágak számára felmerülő bel- és külföldi új berendezések megismerése és alkalmas

módon való kipróbálása; az igazán megfelelő óvintézkedések és berendezések gyakorlati propagálása. Az iparegészségügy minden kérdésének elméleti és gyakorlati művelése minden megfelelő módon. A tudományos és gyakorlati tanulmányok eredményeként megállapítandó intézkedéseknek a törvényhozás számára való előkészítése és az iparegészségügyi törvényalkotás irányítása, stb.

Az ülésen felszólalók egyhangú helyesléssel fogadták a szakosztály megalkotásának tervét s rámutattak azokra a fontos szempontokra, amelyek az iparegészségügyi szakosztály létesítését egyenesen megkövetelik. A vita után kimondták a szakosztály megalakulását. Elnökké Matlekovits Sándort, előadókká Bosányi Endrét, dr. Fekete Ignácot, Hlaváts Kornélt és Szántó Menyhértet választották.

Bányászors. Amerikából nagy bányaszerencsétlenségről érkezett jelentés. A kanadai Hillcrest bányában irtózatos erejű robbanás történt, amelynek több, mint 200 ember esett áldozatul. A robbanás színhelyén dolgozó munkások között nagyon sok a magyar. A robbanás idején a bánya tárnáiban 600 bányász dolgozott, 400 azonban még idejekorán megmenekült, de a többi bányász bennrekedt. A robbanás után támadt tűz és a kicsapódó lángok elzárták a tárnából kivezető utat. A lángoknak bő tápot nyújtott a tárnákban nagy tömegekben fekvő szénpor és az a sok gerenda, amivel a bánya ki van támasztva. A halottak teste borzalmas égési sebekkel van borítva és a legnagyobb részük annyira összeégett, hogy személyazonosságukat nem lehetett megállapítani.

A borzalmas bányaszerencsétlenségekről, a szomorú bányászorsról szóló híradások nyomán sajnos, egyáltalán nem adhatunk hírt azokról az új védelmi berendezésekről, amelyekkel a bányakatasztrófák megismétlődését megakadályozni lehetne, mert még a sűrűn megismétlődő katasztrófák sem indítják a kormányokat arra, hogy a szükséges óvintézkedéseket kötelezővé tegyék. Hogy a bányász-kérdés intézőiben milyen kevés szociális érzék nyilvánul meg, azt egyébként eléggé igazolja az a körülmény is, hogy a nagyméretű pécsvidéki bányászsztrájk hetek óta még mindig tart.

Gazdasági géptulajdonosok felelőssége. (Elvi jelentőségű döntvény.)

A m. kir. Kúria 451/1914. számú ítéletében kimondta, hogy a gazdasági üzem körében a gépek mellett alkalmazott egyéneket ért balesetek miatt a géptulajdonost az üzem veszélyességén alapuló objektív felelősség nem terheli, hanem a gazdasági üzemben a géptulajdonos csak annyiban tartozik a biztosítási kötelezettségen túlmenően magánjogi kártérítési felelősséggel, amennyiben mulasztás, vagy gondatlanság állapítható meg terhére. (A Köztelek 1914. évi 45. számából.)

Balesetelhárítás famegmunkáló gépeknél. A többfűrészes léckörfűrésznél előforduló balesetek elhárítására egy nagyobb német faárúgyár üzemvezetője a fűrészpengék elé és mögé csoportosan egymás mellé helyezett, ingó akasztókapcsokat alkalmazott, amelyek a fadarab előretolásakor lazán végigsiklanak a fán, azonban a fadarab *visszalökését*, ékszerűen működve, megakadályozzák. Ugyanez az üzemvezető a körfűrésznél a lécdarabok *kettévágásánál* gyakran előforduló balesetek elkerülésére a következő egyszerű eljárást alkalmazta: A fűrészelő asztalon a fűrészpenge két oldalán kúpszerűen hosszabbodó fatuskókat állított föl, amelyek a fűrészpengét mindkét oldalán, egészen a fűrészeléssel végző részig, eltakarják. A tuskók azután a kettészelt lécdarabokat a metszés után tüstént széttolják, a fűrészpengétől balra és jobbra.

A mozi a balesetelhárítás szolgálatában. Újabb a szaksajtóban ismételt utalás történik arra, mily fontos a hatályos balesetelhárítás érdekében magát a munkást megnyerni a balesetelhárításban való közreműködésre. A felvilágosítás, kitanítás az erre hivatott állami és egyéb szakközegek által a vizsgálatok alkalmával, amint azt ismételt tapasztalások mutatják, alig történhetik eredményesen, mert e célból a felügyeleti személyzetet nagyon erősen szaporítani kellene, hogy az egyes üzemek a mostaninál többször vizsgáltassanak és ez alkalommal a kellő utasítások meg legyenek adhatók.

Ezzel szemben sikert ígérő eszközül tekintik és ajánlják elsősorban az előadásokat és kioktató kurzusokat, amelyeknél az a fontos, hogy a hallgatók elé mentül szemléltetőbben állíttassanak oda a veszélyek és megakadályozásuk módjai. Miután a száraz, minden képes bemutatás nélkül tartott előadások eredményteleneknek bizonyultak, a charlottenburgi birodalmi állandó munkásjóléti kiállítási intézet, amelynek főrekrvései ismertek, újabb kísérleteket tett a kine-

matográfnek ez irányban való felhasználására. Az eféle élőképeket úgy tervezik, hogy az egyes védelmi intézkedések hatásának bemutatása mellett a balesetek keletkezése és lefolyása is bemutatható. Ezzel a baleset-bemutatóval riktó, beható módon akarják demonstrálni, minő veszélyeknek van kitéve a munkás és mily veszélyessé válhat számára, ha a legegyszerűbb rendszabályok betartását szem elől téveszti. Eddigél három csoport készült. Elsősorban bemutatathók maguk az egyes balesetek, amint az elhárító, védőkészülékek híjján, vagy hiányossága folytán, vagy helytelen alkalmazása következtében előfordulnak. Másodsor bemutatásra kerülnek a jó védőkészülékek megfelelő használat mellett. Végül az első segélynyújtást mutatják be.

Szakkörökben nagy fontosságot tulajdonítanak e bemutatásoknak, amelyek az első előadás óta (II. nemzetközi mentő és balesetelhárítási kongresszus Bécs, 1913 szeptember) mind gyakoribbak. Már több osztrák és olasz vállalat kérte kölcsön bemutatás végett a filmeket. Kívánatos volna, ha Magyarországon is igénybe vétetnék e fontos eszközök.

Állandó munkásjóléti kiállítás Milanóban. Az olasz gyárosoknak az üzemi balesetek ellen való védekezést szolgáló egyesülete, amelynek jelenleg háromezer tagja van, mozgalmat indított állandó munkásjóléti kiállítás létesítéséért. A mozgalom eredményeképen az állandó kiállítás ez év tavaszán meg is nyílt Milanóban. Az állandó kiállítás berendezésében mintaképpül a charlottenburgi munkásjóléti állandó kiállítás és a müncheni Arbeitermuseum szolgáltak.

Törvényjavaslat a foszforgyártás eltiltására, Belgiumban. A belga parlament elé törvényjavaslatot terjesztettek, amely a fehér foszforos gyújtók előállítását, behozatalát, árusítását és raktáron tartását tiltja. A javaslat indokolása megállapítja, hogy többé nincs értelme annak, hogy Belgium távol tartsa magát a nemzetközi tilalmi egyezménytől, miután már csupán Svédország és Japán állanak kívül az egyezményen, míg Nagybritannia és gyarmatainak, valamint birtokainak legtöbbje, úgyszintén Ausztria, Magyarország és Norvégia csatlakoztak a megállapodáshoz. A belga iparnak már nem kell félnie annak a versenynek a hatásaitól, amelylyel annak idején bizonyos tengerentúli piacokon, mint Ausztráliában és Keletindiában, számolnia kellett és azért, hála ennek a körülménynek, a belga gyújtógyárosok nagyrészen fölthagytak a tilalom ellen irányuló ellenkezésükkel. Másrészt pedig a gyárosok ma már könnyen pótolhatják a mérges fehér foszfort nem mérges gyújtóanyaggal. A törvényjavaslat a foszfortilalom ellen vétőkre 26 franktól 2.000 frankig terjedő pénzbüntetést szab ki s a kormányt felhatalmazza a nemzetközi egyezményhez való csatlakozásra.

A munkásvédelem a gyárakban, műhelyekben, stb. Görögországban. 1913 április 25-én megjelent Görögországban egy a munkások egészsége és biztonsága és a munkaidő tárgyában 1911. évi november 19./december 2-án kihirdetett 3.934. számú törvényre vonatkozó királyi rendelet. (A törvényről lapunk 1913. évi 5. számában már rövidesen megemlékeztünk.) E rendelet érvényes a különféle ipari-, kézmű- és kereskedelmi üzemekre, ezenkívül nagy olvasztókra, amennyiben ezt az üzem megengedi, ezek gépműhelyeire, valamint a vasúti és közúti vasúti vállalatok gépműhelyeire és gyáraira; kivételt képeznek bányaművek, vasutak és közúti vasutak.

A munkahelyiségeknek legalább 250 m. magasnak kell lenniök. Minden munkásra legalább 8 m³ légtérnek kell jutnia; pincehelyiségekben, amelyek 1.50 m. nél mélyebben fekszenek a föld színe alatt, valamint vegyészeti laboratóriumokban legalább 10 m³ légtérnek kell lenni. A munkahelyiségeket továbbá, megfelelően kell szellőztetni és ezeket elegendő számú szelelőnyílásokkal ellátni; szellőztetni főképen a munkaszünetben kell. A port, a gőzöket, az egészségtelen és mérges gázokat alkalmas módon kell a munkahelyiségekből eltávolítani. A munkahelyiségeket tisztán kell tartani, a padlókat naponként a munka megkezdése előtt és befejezése után nedvesen tisztogatni. A falaknak moshatóknak, vagy meszelve kell lenni; a meszelést sűrűn kell megújítani. Olyan helyiségekben, ahol rothadt anyagokkal dolgoznak, a padlónak simának és száraznak kell lenni, a falakat pedig mosható mázzal kell ellátni. A rothadásnak kitétt hulladékokat szorosán záródó edényekbe kell rakni s ezeket naponként kiüríteni és kimosni. Elegendő mennyiségű illemhelyeknek (rendszerint minden 40 személyre egynek) kell lenni, amelyek nem lehetnek a munkahelyiségekkel közvetlen összeköttetésben. A munkások részére való tiszta ivóvízről és mosdókról kell gondoskodni. A munkafelügyelő kívánságára meg kell tiltani, hogy a munkások szünet alatt a munka-

helyiségben étkezzenek. Minden olyan munkahelyiségben, ahol tíznél több munkás dolgozik, egy útmutatást kell kifüggeszteni, amely kioktatja őket a fertőzésekre és a hivatással járó betegségekre.

Minden üzemben készen kell tartani a balesetek és betegségek első segélyénél szükséges szereket. A gyarmat- és vegyesárúkereskedésekben az alkalmazottak hálólhelyeinek a munka- és raktárhelyiségtől elkülönítve és szellőztethetőnek kell lenniök és ablakaik ezekbe nem nyílhatnak. A vállalkozók kötelesek a dohánymunkásoknak ülőhelyeket rendelkezésre bocsátani, amelyek legalább $\frac{1}{2}$ m. magasak legyenek a padló felett.

A további határozmányok a gépeknél előforduló balesetek elleni védőintézkedésekre, a lépcsők és kijáratok elhelyezésére, valamint a tűzveszélyek elleni óvintézkedésekre vonatkoznak. Minden üzemi balesetet azonnal be kell jelenteni a legközelebbi rendőrhatóságnak, amely nyomban megállapítja a baleset okát és következményeit s erről a közgazdaságügyi minisztériumnak jelentést tesz.

Az áthágásokat az 1911. évi 3.934. számú törvény értelmében 10-től 50 drachmáig (1 drachma = kb. 0.95 K), ismétlődés esetén 50-től 500 drachmáig terjedő pénzbüntetéssel büntetik, mi mellett egy-egy kihágás büntetése összesen 500, illetve 2.000 drachmára rughat.

A Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete orosz szakosztályának megalakításáról tárgyaltak nemrég Moszkvában a munkásvédelemmel foglalkozó különböző egyesületek. Azonban, bár általános volt a meggyőződés annak nagy jelentőségéről, hogy Oroszország belépjen azoknak a kulturnépeknek körébe, amelyek a törvényes munkásvédelem terén közreműködnek, a tanácskozásban résztvevők tisztán látták az alakulás elé csoportosuló akadályokat is, amelyek természetesen tisztára politikai természetűek. Az orosz törvény ugyanis eltilt minden olyan egyesülést, amelyet külföldről irányítanak s amely politikai célok szolgálatában áll. És bár a Törvényes Munkásvédelem Nemzetközi Egyesülete nyilvánvalóan nem politikai egyesülés, az orosz kormánykörök már magában a munkásvédelem hangoztatásában politikát látnak. Nagyon is kérdéses tehát, hogy a szakosztály alakítását a hatóság engedélyezi-e. Ha pedig az Egyesület szakosztálya nem alapítható meg kifejezetten szakosztályi jelleggel, a nemzetközi központhoz csupán különleges megállapodás esetén csatlakozhatnak Oroszország. A moszkvai gyári orvosok társasága, amely a munkásvédelem kérdésével foglalkozik, azért el is határozta, hogy illetően jellegű tárgyalásokat kezd a nemzetközi központtal. Igen kívánatos lenne a munkásvédelmi kérdésekben annyira elmaradott Oroszországra nézve, ha a szükséges megállapodás létrejöhetne és ott is megkezdődhetné a munkásvédelem kérdésének intenzívebb vizsgálata.

Munkásvédelem a gyárakban és üzletekben Új-Délwalesben. 1913. évi április hó 29-én jelent meg Új-Délwalesben az 1912. évi gyári és üzleti törvényhez tartozó végrehajtási utasítás. A gyárakban és üzletekben minden ott foglalkozó személyre legalább 400 köbláb légtérnek kell esnie; a számításnál a magasságot legfeljebb 14 lábnak szabad venni. A 8 lábnál alacsonyabb helyiségeket nem szabad a miniszter engedélye nélkül gyáraknak lajstromozni. Minden gyári- és üzlethelyiséget, ha ezt a munkafelügyelő szükségesnek tartja, alkalmas szellőztető-berendezéssel kell ellátni. Kivételt képeznek olyan műhelyek, üzletek és más helyek, ahol kéménnyel ellátott tűzhely és nyitásra alkalmas ablak van és ahol legfeljebb 4 személy dolgozik. A gázokat, a gőzöket, a füstöt, vagy port a felügyelőt kielégítő módon kell a keletkezés helyéből a szabadba kivezetni. Az összes munkahelyiségeket, folyosókat, lépcsőket stb., melyeket az alkalmazottak használnak, megfelelően kell kivilágítani. A gyárak padlóját és ablakait a felügyelő rendelkezéseire legalább egyszer hónaponként kell szappannal és forró vízzel megtisztítani; e célra a vízbe bizonyos fertőtlenítőszerrel kell tenni. A törvény által erre kötelezett minden munkaadó köteles munkásainak egy, legalább 64 négyzetláb terjedelmű padlóval bíró öltözőhelyet rendelkezésre bocsátani, amelyet kalap- és ruhafogasokkal és a felügyelet kívánságára szekrényekkel is, vagy minden alkalmazott részére való elzárható fiókokkal kell felszerelni. Kimondja továbbá az utasítás, hogy egy és ugyanazon nemű minden húsz személy részére legalább egy mosdókészüléket kell beállítani és elegendő mennyiségű hideg ivóvízről gondoskodni. A víz úgy legyen elhelyezve, hogy minden dolgozó személy könnyen megközelíthesse; a felügyelő rendelkezéseire alkalmas szűrőket is kell alkalmazni. Minden gyárat és üzletet megfelelő árnyékszékekkel kell ellátni. Nem alkalmazhatók a 16 éven aluli fiatalok és nők a

transzmissziók olajozására és kenésére, a szíjak feltevésére és leszedésére, felszerelésére, feszítésére, vagy bekötésére, — a 18 éven aluli fiatalok és nők pedig a gépek és kazánok önálló ápolására és a gépek és kazánok mellett való felügyelet nélküli munkákra. Egyáltalában, olyan gyárakban, ahol motorokkal dolgoznak, csak úgy szabad nőket alkalmazni, ha testhezálló ruhát viselnek és hajuk nincsen felbontva. Tűzveszély ellen, valamint villamossági telepekre nézve külön intézkedések vannak előírva. Áthágásokat 20 £-ig (1 £ = kb. 24 K) terjedő pénzbüntetéssel sújtanak.

Szabad-e a munkásnak adósságot csinálni? Ily címen igen szellemes értekezletet ír Calwer »Konjunktur«-ja, kifejtve azt a tényt, hogy az egész kapitalista nemzet- és világgazdaság javarészt egy rendkívül elágazó hitelrendszeren épül fel. Majdnem minden vállalkozó vagy részben, vagy egészen idegen pénzzel dolgozik. Pénzügyi válságok idején válik el rendesen, hogy valamely hitelrendszer egészséges vagy korhadt volt-e és a fizetésképtelenségek és csődök számszerű adatokat szolgáltatnak a gyenge lábú adósokról. A polgári osztályok — nem üzletemberek — hitelviszonyai más lapra tartoznak. Sokat írtak a középosztály eladósodásáról is. A széles néprétegekben, a munkásosztályban az adósságcsinálás általában nem oly elterjedt, mert a munkássággal szemben az üzleti világ tartózkodó és nem engedik az egyes adósságokat nagyra nőni. A fogyasztási szövetkezetek és nagy áruházak terjedése is nevelő hatással volt e téren. De azért itt nagy bajok vannak. Csak rá kell tekinteni arra a rabszolgai viszonyra, amelyben rossz konjunkturák idején egész munkás-városnegyedek bizonyos hitelező üzletekkel szemben élnek. Az efféle függőségi viszonyból a munkás nehezen tud szabadulni. Különösen szomorú állapotokat látunk e tekintetben bányavidékeken. De érdekes, hogy még az ú. n. legműveltebb és legkevésbé elhagyott munkásság körében is mennyire lábra tud kapni az adósságcsinálás. Így pl. forrásunk azt említi, hogy a jeni Zeiss-művek munkásainak adósságcsinálása vetekedik a diákokéval. Fontos, hogy a hivatottak kellőleg felvilágosítsák a munkásságot az adósságcsinálás hátrányairól. A fogyasztási szövetkezetek rég rájöttek arra a nagy veszedelemre, amely tagjaikat átmeneti munkanélküliség, betegség stb. folytán gazdaságilag érheti és az ily esetekben hitelt nyújtanak tisztességes feltételek mellett, hogy ezzel az eladósodásnak elejét vegyék. Az efféle hitelnyújtás intézményesítése még a jövő feladata.

A munkaidő törvényes szabályozása Norvégiában. Castberg, a nemrég lemondott norvég munkaügyi miniszter lemondása előtt törvényjavaslatot nyújtott be a törvényhozáshoz, amelyben a felnőtt férfiak munkaidőjét is szabályozza. A javaslat szerint a munkaidő naponként 9 óránál, hetenként 51 óránál több nem lehet. A javaslatot később a miniszterium úgy módosította, hogy a napi munkaidőt 10 órában, a hetit 54 órában állapította meg. A storting még nem tárgyalta a javaslatot.

A borraivaló rendszer ellen való küzdelemnek kezdenek eredményei mutatkozni a németországi vendéglős-iparban. És érdekes, hogy nemcsak az alkalmazottak céltudatos és tervszerű küzdelme, de a közönségnek a borraivalók iránt mindinkább terjedő ellenszenvé is nagyban hozzájárul ezekhez az eredményekhez. A frankfurti és wiesbadeni pályaudvarokon például a vendéglős italautomatákat állított fel. A vendégek túlnyomó nagy része az automatáknál szerzi be szükségleteit, ahol nem kell borraivalót fizetni. A pincér munkája azért nem felesleges, mert az edényt el kell takarítani, de ezért a munkáért már a vendéglősnek kell fizetnie, mert a vendégek nem adnak borraivalót. Berlinben pedig megállapították, hogy a nagy termekkel bíró vendéglők házbére óriási arányban csökkent — 32 ezerről 15 ezer, 70 ezerről 45 ezer, 85 ezerről 48 ezer márkára — s ezzel egyidejűleg emelkedett az alkalmazottak fizetése. A vendéglősök ugyanis előbb a költségekbe nem kalkulálták bele az alkalmazottak fizetését, mert nem adtak, vagy csak nagyon csekély fizetést adtak és ezért óriási lakbérösszegeket ajánlottak meg az egyes helyiségekért. A lakbérleszállításnak természetesen egyéb okai is vannak — ilyenek az általános rossz konjunktúra és a városi vigalmi adó — de főleg mégis annak tulajdonítható, hogy ezekben a helyiségekben az alkalmazottak szervezetének sikerült olyan szerződést kötni a tulajdonosokkal, amely havi 65 márkás minimális bért biztosít a pincéreknek. Habár 65 marka nem mondható kielégítő fizetésnek, mégis 50 százalékos béremelést jelent az előbbi állapotokhoz képest s nem utalja a pincért kizárólag a borraivalóra. A borraivaló rendszer teljes eltörléséig természetesen még nagy út van, de az eddigi eredmények eléggé biztatóak.

SZAKIRODALOM.

A magyar vasművek és gépgyárak országos egyesületének évkönyve 1914. Budapest, Pátria, 1914.

Az egyesület működése saját szavai szerint két főirányba csoportosítható. 1. Küzdelem a gazdasági krízis ellen. 2. Küzdelem a hivatalos szociálpolitika ellen. Minket e helyen főleg a második érdekel, amely alatt az évkönyv szerzője »azokat a szabályozási kísérleteket érti, amelyekkel a hatóságok az ipari munkaviszonyba a munkások és munkaadók ellenzése dacára örökösen beavatkozni igyekeznek és amelyekkel a gazdasági viszonyainkból folyó amúgyis súlyos küzdelemre utalt hazai ipar helyzetét, célt tévesztett adminisztratív rendelkezésekkel is mindinkább megnehezítik.«

Mielőtt a jelentés részletekbe menne, foglalkozik az új kereskedelmi kormányval és kifejti a jó miniszterről való felfogását, konstatálja, hogy a kereskedelemügyi miniszterium munkakörébe máris oly sok és sokféle dolgot ölel fel, hogy azokat is alig bírja ellátni.

A berni munkásvédelmi konferenciát illetőleg a leghatározottabb elutasítás álláspontjára helyezkedett. »Iparfelügyelői zaklatások« címén csak két konkrét panaszt hoz fel a jelentés. *Elvben* kijelenti, hogy az iparfelügyelőknek főképp a munkásvédelem és munkásegészségügy ellenőrzésére irányuló munkáját feltétlenül szükségesnek tartja. Teljesen födi a jelentés álláspontja »a hivatalos szociálpolitika« álláspontját, amidőn kijelenti, hogy az iparfelügyelők munkája szétforgácsolódik, hogy alapos kiképzésük sok kívánni valót hagy hátra és hogy az iparfelügyelet mai helyzete tarthatatlan.

A tanoncok szervezkedéséről szólván, megtiltandónak tartja, hogy a 16 életév betöltése előtt a szakszervezeti mozgalomban résztvegyenek és szocialisztikus szakszervezetekbe, avagy az iskolai önképző és tornaegyleteket kivéve, bármiféle egyesületbe tartozzanak. A dolgozni kívánó munkások védelme tekintetében a jelentés arra a konkluzióra jut, hogy a sztrájkörállás fogalma jogilag nem fixírozható, miért is nem reméli, hogy a sztrájkörállást akár a külföldön, akár nálunk törvényesen eltiltsák. A jelenleg érvényes jogszabályokat nem tartja elegendőknek a dolgozni kívánó munkások védelmére. Kívánatosnak tartja, hogy a dolgozni kívánó munkások ellen elkövetett vétségeket hivatalból üldözendő cselekménynek minősítsék és sztrájkügyek számára soros ügyészségeket létesítsenek.

A jelentés egyelőre nem tart szükségesnek sztrájktörvényt, mert szerinte megfelelő értelmezéssel a mai törvények is elegendő módot nyújtanak; legfeljebb a büntetőtörvénykönyv vonatkozó szakaszait kellene novelláris úton kiegészíteni.

A jelentés örömeinek ad kifejezést az új sajtótörvény üdvös rendelkezései fölött. Megállapítja, hogy a magyarországi munkáviszonyok terén a múlt év őszén oly jelenségek voltak észlelhetők, amelyek a Franciaországhoz hasonló *szindikalizmus* térifoglalására vallanak. A *sztrájkbiztosítás* külföldi kudarcai után szükségesnek tartja a jelentés, hogy az egyesület a kérdéssel foglalkozzék.

A jelentés külön számol be az egyesület munkásügyi szervezetének működéséről. Tiltakozik az ellen, mintha a munkaadók szervezete a munkások elnyomására, vagy a munkásegységek letörésére törekednék. Védelmi jellegű testület, amely a béke fentartására a sztrájkok békés megelőzésére törekszik.

Elismeri, hogy a vas- és fémmunkások szakszervezete is több esetben törekedett annak az álláspontnak az érvényesítésére, hogy a munkásoknak könnyelműen sztrájkba lépni nem szabad . . . Csakhogy gyakran nem tudnak a munkásokra hatni, valamint a munkaadók sem járnak el mindig szervezetük útján, hanem a saját fejük szerint. Ezzel a jelentés határozottan a tiszta szakszervezeti egyezkedés és a kollektív szerződések álláspontjára helyezkedik.

Az intézmény érdemleges munkái közül megemlítendő a gyárak munkásügyi adminisztrációjára vonatkozó adatgyűjtés, munkabérstatisztikai munkálatok. A jelentés fejtegeti továbbá a gazdasági krízis hatását a munkásmozgalmakra, a munkások szervezetére. Kívánatos volna, ha a jelentés kimutatná exakte azon disparitást, amely szerinte az osztrák és hazai munkabérek közt létezik. A munkásmozgalmak krónikája is érdekes munkálat, amely össze volna vetendő a munkásság szervei által szerkesztett krónikával a mindkét félre egyaránt fontos exaktság tisztázódása végett. A jelentést a munkásközvetítő beszámolója és a vas- és gépipar 1913-diki helyzetéről szóló referátum rekesztik be.

A vámpolitika alapfogalmai. A Vámpolitikai Központ megbízásából *Mátyás Jenő* kamarai s. titkár célszerű és úgy kezdőknek, mint beavatottaknak egyaránt hasznos szolgálatot tenni alkalmas kézikönyvet írt »A Vámpolitika alapfogalmai« címen. A munka megíratására az a tapasztalat indította a Vámközpontot, hogy sokan azok közül is, akik igen közelről vannak érdekelve Magyarország és a szerződéses vámterület külkereskedelmi és vámpolitikája alakulásában, alkalmas magyar nyelvű munka hiányában több tekintetben tájékozatlanok a vámpolitika terén felmerülő igen nagyfontosságú elméleti és gyakorlati problémák felől.

Még ez év folyamán kezdődnek meg Ausztriával az 1917-ben lejáró vám- és kereskedelmi szerződésünk és számos más külön egyezményünk (pénz- és érmeügy, jegybankügy, kvótaügy stb.) megújítása iránti tárgyalások, amelyeket nyomon fognak követni a külállamokkal kötendő kereskedelmi szerződéseink előkészítési munkálatai. Magyarország jövőjére nézve mérhetetlen nagyfontosságú kérdések várnak a tárgyalások során megoldásra. A magyar érdekek védelme, a magyar törekvések kielégítése e tárgyalások folyamán csak úgy remélhető, ha a megoldásra váró kérdések horderejét tökéletesen ismerő, a vám- és kereskedelmi politika bonyolult útjain teljesen járatos közvélemény áll a tárgyaló kormány mögött. A magyar kereskedelemnek és iparnak erre való készülését kívánja a Vámközpont a munka kiadásával megkönnyíteni. *Mátyás Jenő* könyve ennek a célnak tökéletesen meg is felel. Világos, könnyen érthető nyelven ismerteti meg olvasóját egyrészt általánosságban a vámpolitikában felmerülő problémákkal, másrészt pedig az Ausztriával és a külállamokkal fennálló gazdasági összeköttetésünk minden fontosabb részletkérdéseivel. Tömör és egyszerű, de amellet fontos és megbízható minden részletében. A munkához *Mattekovits Sándor* írt előszót. A 170 oldalra terjedő, kimerítő tárgymutatóval ellátott könyv bolti ára 2 korona. Bizományosa *Ráth Mór* könyvkereskedése, de általában minden könyvkereskedésben kapható.

Heyde, L.: Die Trinkgeldablösung im Gastwirtsgewerbe. Jena: G. Fischer, 1914 (63) 8° M. —.50. = Schriften der Gesellschaft für Soziale Reform. Heft 49. A Gesellschaft für Soziale Reform kezdettől fogva figyelemmel kísérte az éttermi alkalmazottak helyzetét. (1912: 3., 4. Heft.) Ismételt vizsgálódások oda-vezettek, hogy a kardinális kérdés e téren is a bérkérdés. A borra való nyavalyája minden igazi haladás akadálya. A fentnevezett társaság, hogy igazi képet nyerjen a helyzetről, kérdőívet szerkesztett külön a munkásokhoz, külön a munkaadókhöz a borra való eltörlése tárgyában. A beérkezett kérdőívek feldolgoztattak és a kérdés megvilágításához nagyban hozzájárulnak. Eredményképen megállapítható, hogy a borra való eltörlése erősíti a szociális lelkiismeretet; csak ott jelent komoly eredményt, ahol a borra való elfogadást szigorúan tiltják és ahol a tilalom az összes alkalmazottakra áll. A borra való megváltás címén befolyó jövedelem pontosan könyvelendő, az alkalmazottaknak pontos információval kell birniok a befolyt pénzekről. Eddig még, sajnos, általános haladásról e téren alig lehet szó, a borra való megváltás kapcsolatban az általános emberséges díjazással, a jövőé.

Dransfeld, F. W. Solinger Industrie-Verhältnisse im XVIII. Jahrhundert. Ein Beitrag zum Kapitel: Kampf zwischen Kapital und Arbeit. Solingen: Schmitz & Olbertz 1914. (IX. 61) 8°. A tőke és a munka között való harcot rendezen a XIX. század jelenségének szokták feltüntetni, ellentétképen egyrészt a tőke és géperő feletti hatalom, másfelől a nyers emberi munkaerő között. E két hatalom közötti küzdelem a solingeni iparban már nem oly nagyon erős és főleg politikai. Nagy átalakulásokon ment át a közismert solingeni ipar és rendkívül érdekes annak bemutatása, hogy a tőke és munka közötti harc ott mily hevesen folyik a XVIII. században, nem az iskolás példa szerint, hanem egészen más módon. Ezen ipar a XIX. század elejéig háziipar volt, a primitív köszörütepek szövetezeti tulajdont képeztek. A tőke nem biztosított hatalmi előjogokat. Csak a privilegiumokban rejlett tőke, amelylyel szemben viszont nem állott nyers munkaerő, hanem tanult munkás, helyesebben műiparos elem, amely dacára magas képzettségének, nem standartja emelésén, hanem mindennapi kenyeréért küzdött. Rendkívül érdekes ez a könyvecske azok számára, kik az exakt gazdasági történetkutatás barátai.

...	JOGGYAKORLAT	...
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.**Szülészeti támogatás nem törvényes házasság esetén is jár.**

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. évi március hó 31-én kelt 1912. P. 371/5. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebbezésnek helyt ad.
Megokolás: Az a kérdés döntő, vajjon az 1907. évt XIX. t.-c. 50. §-ának első bekezdése és 5. pontja értelmében joga van-e igénylőnek a nevezett két gyermek születésének esetében a szükséges születési támogatásra, figyelemmel arra, hogy a szülőanya nem törvényes neje, a született gyermekek pedig nem törvényes gyermekei. E kérdés eldöntésénél a bíróság annak a döntő jelentőségű ténynek figyelembevételéből indult ki, hogy a szülészeti támogatás nemcsak a szülőanyának, hanem ugyanoly közvetlenséggel magának a született gyermeknek is javára válik, sőt az utóbbinak még inkább életbevágó érdeke. Figyelemmel volt másfelől arra a körülményre, hogy az 1907. évi XIX. t.-c.-nek megalkotásánál a törvényhozás — pedig az eredeti törvényjavaslat módosításával (Országgyűlési értesítő 1907. évf. 113. országos ülés, 18. lap) — baleseti kártalanítási jogosultság megállapításánál a törvényjavaslat szelleméből és a humanizmus követelményéből következő szükségletnek ismerte el, hogy a törvénytelen gyermek hátrányos jogi helyzete a szociális biztosításban enyhíttessék és a gyermek baleseti kártalanításánál a törvényes és törvénytelen származás között különbség ne tévessék. Minthogy pedig törvényértelmezési elv, hogy azonos helyzetek és célok szabályozásánál a törvényhozás szándéka is azonos, a felebbviteli bíróságnál az a meggyőződés jutott érvényre, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. akkor, amikor a törvénytelen gyermeknek a baleseti kártalanítást biztosította, attól az élete és testi épsége érdekében szülészeti támogatást megvonni nem akarhatta és ebben a vonatkozásban a törvénytelen gyermeket a T. 50. §-ának 5. pontjában szóban levő családtagok közé sorozta annak dacára, hogy az általános magánjogi szabályok a törvénytelen gyermeket természetes atyja rokonának, vagyis családjához tartozónak el nem ismerik. Ugyanerre az álláspontra helyezkedett különben az Országos Munkásbetegségéelyző és Balesetbiztosító Pénztár alapszabályainak 33. §-a, amely a betegség esetére való biztosítás szempontjából a családtagok, vagy hozzátartozók közé a törvényes és törvénytelen gyermeket egyaránt sorozza. S ezt a rendelkezését az alapszabályoknak a joggyakorlat is irányadónak fogadta el.

Kisérő kórházi ápolási költsége.

A Közigazgatási Bíróság 4.623/1913. sz. 1914. február hó 18-ik napján tartott ülésen hozott ítélet.

Ítélet: A magyar királyi Közigazgatási Bíróság a panasznak helyt ad s a panaszlót a vitás kórházi ápolási költség megfizetésének kötelezettsége alól felmenti.

Indokok: Sz. J.-né, mint beteg gyermekének kísérője vétetett fel a kórházba. Mindkét gyermek után, minthogy ezek egy éven felüliek voltak, a kórház külön számított fel ápolási költséget, amelynek megfizetése azonban a jelen eljárás során vitássá nem vált, hanem csak az a vitás kérdés, hogy a pénztár az oly, nem beteg egyén kórházi költségét tartozik-e megfizetni, aki mint a pénztári tag beteg családtagjának kísérője vétetett fel a kórházba. Mindenekelőtt megállapítja a bíróság, hogy a 140.000/1907. B. M. számú miniszteri rendelet 52. §-a, melyre mindkét részről hivatkozás történt, a pénztárnak törvényes fizetési kötelezettségét nem érinti, mert abban a m. kir. belügyminiszter az 1898. évi XXI. törvénycikk 14. §-ában nyert törvényes felhatalmazás alapján csak azt szabta meg, hogy a kórház a kísérő egyén után mikor és mennyiben számíthat fel külön költséget. Ez a költség a kórháznak kétségkívül jár, arra nézve azonban, hogy azt kitől követelheti, az idézett miniszteri rendelet rendelkezést nem tartalmaz, de nem is tartalmazhat, mert a nyilvános betegápolási költségeknek ki által való fizetésének kérdésére nézve a fennálló törvények rendelkeznek. A pénztár az

1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának 5. pontja értelmében a biztosítottal egy háztartásban élő és keresettel nem bíró, külön nem biztosított családtagot betegségélyezésben részesíteni köteles, az egészséges családtag azonban sepélyezésre igényt nem tarthat. Oly esetben tehát, midőn költség merül fel abból, hogy a beteg családtag mellé egészséges kísérő vétetik fel, ez a költség a penztártól csak mint a beteg ápolási költségének kiegészítő része és csak azon a címen követelhető, hogy az a beteg sikeres ápolásának érdekében merült fel. Ezért a penztár fizetési kötelezettségének elbírálása szempontjából azt kell vizsgálni, hogy a kísérő felvétele a beteg sikeres gyógyítása érdekében feltétlenül szükséges volt-e. A jelen esetben a kórház osztályos főorvosának nyilatkozata szerint Sz.-nét saját kérelmére vették fel, mert gyermekének állapota hosszú ideig igen válságos volt. Minthogy eszerint a kísérő jelenléte a gyógyítás szempontjából feltétlenül szükséges nem volt, a penztár az ebből felmerült költség megfizetésére nem köteles.

Mellékfoglalkozás nem ad alapot betegségi biztosítási kötelezettség megállapítására.

A m. kir. állami munkásbiztosítási hivatal 1914. évi március hó 10-én kelt 1912. B. 382/3. sz. ítélete.

Ítélet: A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a penztár felebbezésének helyt ad, ennek folytán az első bíróság ítéletét megváltoztatja.

Megokolás: Az I. bíróság ítélete arra támaszkodik, miszerint az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ának 16. pontja, valamint 10. §-a nem zárják ki azt, hogy igénylő, mint községi tanító, akinek évi javadalmazása a 2.400 koronát meg nem haladja és aki mellékfoglalkozásként a kerületi munkásbiztosító penztárnak évi 80 K. díjban részesülő bizalmi férfia, ebben a minőségben a penztárnak biztosításra kötelezett tagja ne lehessen és pedig annál kevésbé, mert igénylőt a penztár egy hitelszövetkezetnek bejelentése alapján jelenleg tagként is nyilvántartja...

A felebbviteli bíróságnak fölfogása szerint a szóban lévő betegségélyezési igény szempontjából az a döntő fontosságú kérdés, vajjon igénylő megbetegedésének idején, vagyis 1912. évi március hó 10. napján akár tanítói, akár penztári bizalmi férfiúi, akár végül szövetkezeti alkalmazotti minőségében biztosításra kötelezett tagja volt-e a penztárnak. Ezt a kérdést pedig minden irányban tagadólag oldotta meg a felebbviteli bíróság.

Így a református egyházközségi tanító. A felekezeti, jelesül egyházközségi iskolák tanítói pedig nem esnek betegségi biztosítási kötelezettség alá, mert az 1907. évi XIX. t.-c. 1. §-ában kimerítően felsorolt üzemek, vállalatok és foglalkozások közül egyik sem vonatkozik az egyházi felekezetre és az egyházközségekre. Ebben a kérdésben a fölebbviteli bíróság különben ugyanolyan álláspontot fogadott el, aminőt más hatóságok, így a többi között a m. kir. Kúria 1.247/1912. számú ítéletében nyilvánított és e szerint az egyházi (hitközségi) alkalmazottak az egyházi alkalmaztatás tényénél fogva betegségi biztosítási kötelezettség alá nem esnek.

De nem állapítható meg igénylő biztosítása azon az alapon sem, amely szerint ő a kerületi munkásbiztosító penztárnak évi 80 korona tiszteletdíjjal alkalmazott bizalmi férfia, sem pedig azon az alapon, mely szerint igénylő egyúttal a P. I. Ö. Szövetkezetének havi 50 korona fizetéssel alkalmazott könyvvezetője. Ugyanis mindkét rendbeli munkásság nem kizárólagos, sőt mind a bizalmi férfiúi tennivaló, mind a szövetkezeti könyvvezetés együttvéve is munkaerejét és idejét csak aránylag jóval kisebb mértékben köti le, mint a létfenntartást biztosító hivatásszerű állás, a tanítóság. Sőt ennek az utóbbi foglalkozásnak hivatásszerű természeténél fogva igénylő ezekre a mellékfoglalkozásokra egyebet, mint a rendes foglalkozásából még kisebb-nagyobb mértékben fenmaradó szabad idejét reá sem fordíthatja. Ilyenformán igénylőnek létfenntartó foglalkozása a tanítóság, pusztán a megélhetés megkönnyítésére szolgáló és csak mellékesen űzhető egyéb munkakörök pedig biztosítási kötelezettséget nem létesítenek, mivel a munkásbiztosítási törvény alapvető gondolata azoknak, a gazdaságilag gyöngye társadalmi elemeknek kötelező biztosítása, akik egyfelől rendes munkakörükben teljesítenek a törvényben kifejezetten megjelölt foglalkozást, másfelől a létfenntartó munkakörben keresetük nem haladja meg a 2400 koronát.

Mindezeknél fogva azt találta a fölebbviteli bíróság, hogy igénylő az igénybeli időpontban nem állott biztosításra kötelezett foglalkozásbeli alkalmazásban.

A betegség fogalmához.

A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. évi április hó 22-én kelt 1912. P. 231/2. sz. ítélete.

Ítélet. A m. kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal a felebbezésnek helyt ad.
Megokolás: A b—i munkásbiztosítási választott bíróság a b—i kerületi munkásbiztosító pénztár igazgatóságának elutasító határozatával szemben igénylő abbéli kérelmének, miszerint a 9 éves Róza nevű leánya számára, aki alsókar nélkül született, a pénztár költségére műkar készíttessék, helyt adott azzal az indokolással, hogy a műkar nemcsak a csonkaság elpalástolására, hanem arra is szolgálna, hogy a kisleány munkaképességét fokozza és így az reá nézve az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának 2. és 5. pontjában említett gyógyeszközök közé tartozik. A b—i kerületi munkásbiztosító pénztár az ítéletet megfelebbezte, mert az első bíróság által igénylő leánya számára megítélt műkar és műkéz nem betegség, de a veleszületett elsatnyulás gyógyulását elő nem mozdító segédeszköz az 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-ának 2. és 5. pontjaiban említett címen nem nyújtható, miért is kérte igénylőt keresetével elutasítani, illetve az igénylőt elutasító pénztári határozatot helyben hagyni. A felsőbbíróság a b—i kerületi munkásbiztosító pénztárnak a felebbezésben foglalt érveléseit helytállóknak találta éppen az elsőbíróság által hivatkozott 1907. évi XIX. t.-c. 50. §-a alapján. Ugyanis a betegség esetén nyújtandó segélyeket tárgyaló 1907. évi XIX. t.-c.-nek VI. fejezete és az ebben foglalt 50. §-nak 5. pontja akként rendelkezik, hogy a biztosítottak, a vele egy háztartásban élő és keresettel nem bíró nem biztosított családtagok részére ingyen orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre hús hétig van igénye. Azonban — mint már a fejezet címéből is kitűnik, ezen segély kiszolgáltatásának az alapja a betegség. »Betegség« fogalma alatt pedig értjük az élő szervezetnek minden oly állapotát, amely fájdalommal jár, vagy a szervezetnek megzavart működését tünteti föl, amely tehát orvosi kezelést igényel és gyógyszereknek vételét teszi szükségessé. Már pedig ezek az ismérvek sem föl nem ismerhetők igénylőnek Róza nevű leányánál, sem a kis leány nem panaszkodik ilyenekről — de nem is panaszkodhatik — hiszen kar nélkül született s ilyenképpen ez az állapot állandó testi fogyatkozás ugyan, de nem betegség és ez az állapot gyógykezelésre nem szorul, mert egyáltalán nem gyógyítható. Mivel pedig a hivatkozott törvény csakis betegség esetében adandó segélyekről rendelkezik, annál fogva az abban megjelölt gyógyászati segédeszköz elnevezés alatt sem érthető másnemű tárgy, mint amelyre valamely pénztári tagnak, vagy hozzátartozójának gyógykezelésbe vett betegség által megtámadott egészségüknek helyreállításához, illetőleg az egészségi állapotnak javításához, vagy egyes megbetegedett testrészek használhatóságának fokozásához orvosi megítélés szerint szüksége van. Eszerint pedig nyilvánvaló, hogy a kért műkar a veleszületett testi fogyatkozásban szenvedő kisleánynak egészségi állapotát nem javítja és karja, illetőleg teste a fogyatkozás dacára rendes állapotától kórosan eltérően megbetegedettnek nem mondható, miért is a pénztárt a kérelem teljesítésére kötelezni nem lehet.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

I.

Az üzemi baleset fogalmához.

A magyar királyi Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1914. évi február hó 24-én kelt 1912. P. 28/13. számú ítélete.

Ítélet. A magyar királyi Állami Munkásbiztosítási Hivatal igénylő felebbezését elutasítja s az I. fokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Megokolás. Az eljáró munkásbiztosítási választott bíróság ítélete a pörbeli tényállásnak meghozataláig összegyűlt adatait helyesen és tüzetesen tünteti fel. Igénylő felebbezési kérelme alapján azonban a felebbviteli bíróság kiegészítette a bizonyítási eljárást. Annak a tüzetes megvilágítása céljából, miként zajlott le az az 1908. évi június hó 17-én történt üzemi baleset, amely a pörbeli baleseti kártalanítási igény tényalapja, kihallgatta B. J. és H. P. szemtanukat, akik egybehangzóan azt vallották, hogy az a pör korábbi adatai szerint 60 kg. súlyú, vallo-másuk szerint 90 kg.-nyi láda, melynek másodmagával való vitele közben néhai J. K. elesett és megsérült, a láda előtt haladó J. bal alsó lábszárának lábikrájára

esett s az alsó lábszárat azon a tájon érte, amely a csonttörés helyének megfelelő. Azt igazolják a nevezett tanúk, hogy a leesett láda J. K. testének egyéb részét és jelesül hasát nem érte. Azt bizonyítják továbbá, hogy igénylő nem a hasára, hanem a baloldalára dőlten esett le. A bizonyítási eljárásnak ebből az adatából az a meggyőződés meríthető, hogy J. K. hasát a baleset alkalmával tetemesebb ütés nem érte, mint ahogy ilyenről J. egész haláláig hónapokra terjedő különböző gyógykezeléseinek folyamán nem is tett az orvosoknak említést. Döntő súlyú hatással volt a felebbviteli bíróság meggyőződésének kialakulására az állami munkásbiztosítási orvosi tanácsnak az összes periratok közlése mellett beszerzett szakértői felülvéleménye. A felülvélemény értelmében J. K.-nak 1910. évi április hó 5-én bekövetkezett halála a nevezett által 1908. évi június hó 17-én szenvedett balesettel okozati összefüggésbe nem hozható. A baleset okozta csonttörés huzamosabb gyógytartamát e felülvélemény értelmében nem abból a feltevésből kell lekövetkeztetni, mintha J. a has zsigerein is sérülést szenvedett volna, hanem abból a tényből, hogy a singcsont ferde törésénél fogva a törvégek nem illeszkedtek pontosan egymáshoz. E felülvélemény szerint a rendelkezésre álló adatok alapján kizárható annak a lehetősége, hogy J. K. hasában észlelt emberfejnyi daganat a baleset által előidézett traumának következménye. Noha általában a sérülés szolgálhat alkalmi okul daganatok kifejlődésére, az állami munkásbiztosítási orvosi tanács a perbeli esetben teljesen kizártnak tartja, hogy a baleset ily alkalmi okot szolgáltatott volna, mert a per adataiból az világlik ki, hogy J. K.-t hasán a baleset alkalmával sérülés nem érte, ily sérülés tüneteit sem mások nem észlelték, sem maga J. nem tette panasz tárgyává. Az állami munkásbiztosítási orvosi tanács azt a korábbi orvosi szakvéleményekben egyértelműleg kifejezésre jutott álláspontot tartja elfogadhatónak, hogy J. K.-nak halálos betegségét alkoholnak a pör során igazolt mértéktelen fogyasztása idézte elő. Az a véredény-elmeszesedés melyet J. K.-n dr. Sz. kezelőorvos már 1908-ban, tehát a baleset megtörténtének évében s a halált körülbelül 2—1½ évvel megelőző időben tapasztalt és állandó gyógykezelés tárgyává tett, az alkohollal való abuzus egyik következménye szokott lenni, épp úgy, mint további fejlődésében a máj-lobnak és máj-zsugornak, valamint végeredményében a hasvizekórnak kifejlődése, vagyis a betegségeknek épp azon sorozata, amelyet J. K. szervezetén a kezelő orvosok tapasztaltak s amely végtére nevezettnek halálát idézte elő. Igénylő képviselőjének kérelmére a felebbviteli bíróság tárgyalásához is belgyógyász- és sebész-szakértőt hívott meg, hogy a kontradiktórus eljárás benyomásainak és a közvetlenség hatásának hasznosításával s jelesül az igénylő képviselője által felvetni kívánt orvosi szakkérdéseknek kellő megvilágításával a fellebbviteli bíróság teljes alaposággal vitathassa meg és dönthesse el J. K. balesete és halála okozati összefüggésének kérdéseit.

II.

A birodalmi biztosítási hivatal 1913. évi november hó 14-én kelt ítélete.

Ítélet: A birodalmi biztosítási hivatal a Berufsgenossenschaft felebbezésének helyt ad.

Indokolás: Igénylő 1912. évi június hó 18-án, midőn kocsin erdei rétfének megtekintésére indult, balesetet szenvedett. A württembergi felső biztosítási hivatal megállapította azt, hogy az út, melyen igénylő a balesetet szenvedte, a mezőgazdasági üzem keretébe tartozik, ezért a baleset kártalanítandó. Az ítélező hivatal ezzel szemben utal arra, hogy igénylő elsősorban vendéglős. Igaz ugyan, hogy tulajdonosa körülbelül 16 hold rétfnek és szántóföldnek, minthogy azonban ingatlanait évenként, sőt 1912-től részben több évre is bérbe adta, mezőgazdasági üzeme nagyon csekély méretű volt; mezőgazdasági munkásokat nem alkalmazott és marhát sem tartott; az 1912. június 18-án történt baleset idejében a 7½ hold nagyságú erdei rétfet ugyan bérbe még nem adta, épen ezért ezen rétf megtekintése mezőgazdasági üzemhez tartozott. De az utat, mely a körülbelül 6 kilométer távolságban fekvő rétfhez vezet, nem lehet a mezőgazdasági üzemhez tartozónak tekinteni. A mezőgazdasági üzemtulajdonosok útjai udvaruktól a mezei munkáig, vagy az egyik munkahelyről a másikra, az üzemhez tartozónak tekintetnek ugyan, a szóbanforgó esetben azonban igénylő a baleset napján még nem végzett mezőgazdasági üzem keretébe eső munkát. Igénylő útja tehát tulajdonképen lakásától a mezőgazdasági üzem helyéig megtett útnak tekintendő, mely út, — minthogy annak magángazdasági jellege túlnyomó — nem esik, mint a mezőgazdasági üzem keretébe tartozó, biztosítási kötelezettség alá. Nem lehetett tehát igénylő balesetének üzemi jellegét megállapítani.

A szerkesztésért felelős: **KIS ADOLF.** — Főmunkatárs: **Dr. SASVÁRI JÓZSEF.**

HUNGÁRIA

ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, IV., Károly-körút 3. ■ Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-,
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM.

A jelenkor legjobb
tetőfedő anyaga
Igen fontos!
Minden Eternit-lap
„ETERNIT”
szóval van megje-
lölve. Szíveskedjék
mindig határozottan
HATSCHÉK-féle
ETERNIT-palát
kérni.
Magyarországi központi:
„Eternit Művek”
Hatschek Lajos
Budapest,
VI., Andrásy-út 33.

ETERNIT

PALA
Hatschek szabadalma

HOLLANDI

életbiztosító részvénytársaság
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

AMSTERDAM.

MAGYARORSZÁGI IGAZGATÓSÁG AZ INTÉZET
SAJÁT PALOTÁJÁBAN:

Budapest, Calvin-tér, Baross-utca 1., Üllői-út 2-4. sz.
Bejárat az Üllői-út 4. sz. kapun.

LEGOLCSÓBB DIJAK.

Az 1912-ik év végén a **406 millió** koronát ::
biztosítások összege a meghaladta.
A díjtartalé-
kok összege: **120,416.453 K 94 f.**

(a viszonthiztosítások 986.499 K 14 f-nyi tartaléka nélkül)
eddig ki fizetések a biztosítottaknak

132,158.363 K 05 f.

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a
védjegye,
Magyar diák csak ezt
vegye!

„ERICSSON”

Magyar Villamossági Részvénytársaság
ezelőtt Deckert és Homolka

Budapest, VI., Vörösmarty-utca 67. sz.

Szállít és készít: csengőket, távbeszélőket,
villámhárítókat, biztonsági berendezéseket,
tűzjelzőket, elektromos vizállásmutatókat,
órákat, távhőmérőket. Villamos világítási és
erőátviteli berendezéseket.

Különlegességek: tudományos mérőműsze-
rek, drótnélküli távirók, Röntgen- és villam-
gyógyászati készülékek. :: ::
Pneumatikus csőposta-ípar. ■

A BUDAI SZENT-LUKÁCSFÜRDŐ

NAGY SZÁLLODÁJÁBAN ÉS THERMAL-SZÁLLODÁJÁBAN

olcsó lakás teljes ellátással. Minden szobából fűtött folyosók ve-
zetnek a gyógyfürdőkhöz. Természetes forró-meleg kénes források,
iszapfürdők, iszapborogatások. **RADIUM EMANATORIUM.**
Prospektust küld a SZT.-LUKÁCSFÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG BUDAPEST.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze
hasznos ital ÉTVÁGYZAVAROK-
NÁL és EMÉSZTÉSI NEHÉZ-
SÉGEKNÉL. A legtisztább és LEGEGÉSZSÉGESEBB asztali és borvíz. Hathatós szomj-
csillapító. — Övszer fertőző betegségek ellen.

SZT. LUKÁCSFÜRDŐ KÜTVÁLLALAT R.-T. BUDÁN.

A GLOGOWSKI ÉS TÁRSA CÉG „KARTOTHEK” OSZTÁLYA

(Budapest VI., Andrásy-út 12.),

mint a Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, valamint az Országos Munkás-
betegsegélyző- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója, felhívja az *összes*
Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönben *Egyesületek és Testü-*
letek figyelmét, az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelé-
sére **kitűnően** bevált „KARTOTHEK”-rendszerére. Bővebb felvilágosí-
tásokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK”-rendszerünket az érdek-
lődőknek helyszínen **vételkötelezettség nélkül** bemutatjuk.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat”

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehely-
mentes, kímélés munka. — Legelőkelőbb
megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. —
Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvál-
latok, éttermek, Clubok részére.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT :: Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószér-szállítója többek között
a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisz-
teriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiz-
tosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbeteg-
segélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a
Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztár-
nak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada
Vezérigazgatóság és az ország területén levő
összes hivatalainak, a Magy. Kir. Állam-
vasutak Igazgatósága és összes üzletveze-
tőseinek, igen sok egyéb közhivatal és köz-
lekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán
cégeknek.

HIRMANN FERENC

FÉMONTODE, RÉZ- ÉS ÉRCMŰÁRÚGYÁRA
BUDAPEST VII., CSÁNYI-U. 7-9

KÉSZÍTEK mindennemű szerelvényeket, víz-, gőz-,
légszesz- és fürdőberendezések részére. Szőlő- és
pincegazdászati gépeket és eszközöket. Szivattyú-
kat. Vasuti kocsi- és hajó-szerelvényeket. Kereske-
delmi réz- és vas-súlyokat. Öntvényeket minden
öntözet szerint. Állandóan raktáron: vízvezetési
szerelvények, kovácsolt és öntöttvas-csővek. Ön-
töttvas fürdőkádak és zománczott kiöntők. Egész-
ségügyi berendezések. Fayence-árúk.

Marta-Automobilok A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár:
MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNY TÁRSASÁG, ARAD.

Központi iroda:
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17. szám.

„TUBERIN“

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FŐRAKTÁR

SZENT HERMINA GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, VII. KERÜLET THOKOLY-UT 28. SZÁM.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtokéletesebb TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGÉSZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

*Kapható minden műszaki
Kereskedésben.*

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van el- látható, a mire látva, melyen a úgy a rudakban, gyár védjegye mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármin Flai szalámigyár, Budapest.

Nyáralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtlenítsé lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

MAGYAR GYÁRTMÁNYÚ
DIVATOS ÉS MŰVÉSZI

LEVÉLPAPIROS

MINDEN KIVITELBEN

RIGLER JÓZSEF EDE
PAPÍRNEMŰGYÁR RÉSZV.-TÁRSASÁG.

Budapest VI., Rózsa-u. 55.

V., Erzsébet-tér 19. IV., Egyetem-tér 5-6.

Nagyvárad, Rákóczi-út 5.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

.....Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. **Gummigyár:** Elektrotechnikai gummyanyag. **Gummongyár:** Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

A MUNKÁSÜGYI SZEMLE

a gyakorlati szociálpolitika organuma. Minden pártpolitikától függetlenül tudományos alapon tárgyalja a szociálpolitika körébe tartozó kérdéseket. A szociálpolitika minden terén a tudomány és gyakorlati haladás álláspontját ismerteti. Igyekszik e kérdések iránt a közönség figyelmét, érdeklődését felkelteni és ébrentartani.

Különös gondot fordít arra, hogy a *munkásbiztosítás, szociális egészségügy, a munkásvédelem és a munkaviszony* iránt érdeklődőknek útmutatóul szolgáljon s mindazokat, akik munkásügyekkel hivatásszerűen foglalkoznak, rendszeresen tájékoztassa. Evégből ismerteti az idevágó törvényhozást és tudományos irodalmat, közli a joggyakorlatot (elvi fontosságú döntéseket) és megvitatja a munkásbiztosítás és munkaviszony tudományos és gyakorlati kérdéseit. :: Rendes melléklete az

ORVOSSZAKÉRTŐI SZEMLE

mely munkásbiztosítási, baleseti, betegsegélyezési, iparegészségügyi, közegészségügyi és úgy a szociális-, mint a magánbiztosítás körébe vágó gyakorlati, valamint tudományos kérdésekkel foglalkozik, és egyéb feladatai mellett ismerteti az idevonatkozó külföldi szakirodalmat és joggyakorlatot.

A Munkásügyi Szemlét szerkeszti: **Kis Adolf**, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója. Társszerkesztők: **dr. Hahn Dezső**, az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár főorvosa, és **dr. Stein Fülöp** kórházi főorvos.

Az Orvosszakértői Szemle szerkesztői: **dr. Friedrich Vilmos**, egyetemi m. tanár, főorvos, **dr. Hahn Dezső**, az O. P. főorvosa, **dr. Stein Fülöp**, kórház-főorvos. Szerkesztésében a munkásbiztosítás terén működő kiváló orvoskapacitások vesznek részt.

A Munkásügyi Szemle közleményeit a szociálpolitikai törekvések hivatott képviselői írják. Többek között az első négy évfolyamba írtak:

Ágoston Péter, jogakadémiai tanár. **Bak Sándor**, pénztári igazgató (Arad). **Baumgarten Nándor dr.**, egyetemi m. tanár. **Brod Betty** író (Wien). **Brod J.** (Wien), az »Arbeiterschutz« szerkesztője. **Böhm Vilmos** szakíró. **Bud János** miniszteri s. titkár. **Farkas Elek**, az Építőmesterek orsz. szövetsége igazgatója. **Farkas Geiza dr.**, **Frässdorf Julius** (Dresden), a német pénztárak főszövetségének elnöke. **Fáy Gyula dr.**, miniszteri oszt. tanácsos, az Országos gazdasági munkáspénztár igazgatója. **Ferenczi Imre dr.**, a székesfőváros szociálpolitikai előadója. **Friedrich Vilmos dr.**, egyetemi m. tanár, főorvos. **Forel Ágoston** tanár (Svájc). **Fodor Armin dr.**, kúriai bírós. **Gallai Marcell**, az Országos Pénztár titkára. **Garbai Sándor**, a Magyarországi Építőmunkások Szövetségének titkára. **Gelléri Mór**, az Iparegyesület igazgatója. **Györy Tibor dr.**, egyetemi magántanár. **Hahn Dezső dr.**, az Országos Pénztár főorvosa. **Harkányi József** miniszteri titkár-bíró. **Hartmann Konrad dr.**, (Berlin), a német birodalmi biztosítási hivatal tanácselnöke. **Heller Farkas dr.**, műegyetemi m. tanár. **Hlavács Kornél** miniszteri titkár-bíró. **Jászai Samu**, a Szakszervezeti Tanács titkára. **Kiss Gyula dr.**, szakorvos. **J. I. de Rode** szerkesztő (Amszterdam). **Jezsovits János dr.**, miniszteri titkár. **Koch Károly**, törvényszéki bírós. **Lukács Hugó dr.**, főorvos (Kolozsvár). **Moldoványi István dr.**, ipari főfelügyelő. **Meszlény Artur dr.**, egyetemi m. tanár, bírós. **Pap Dezső dr.**, miniszteri osztálytanácsos. **Pap Géza dr.**, miniszteri osztálytanácsos-bíró. **Pikler Gyula dr.**, statisztikai hivatali aligazgató. **Rónay Zoltán dr.**, ügyvéd. **Sarbo Artur dr.**, egyetemi tanár. **Sarkadi Ignác**, az Országos Pénztár igazgatója. **Sasvári József dr.**, a budapesti pénztár titkára. **Schulcz Agost dr.**, miniszteri oszt. tanácsos-bíró. **Szerényi József**, v. b. t. t., nyug. államtitkár. **Stein Fülöp dr.**, kórházi főorvos. **Stier-Somló dr.**, egyetemi tanár (Bonn). **Szemenyei Kornél dr.**, az Országos Pénztár aligazgatója. **Szladits Károly dr.**, kir. ítélőtáblai bírós. egyetemi m. tanár. **Thirring Gusztáv dr.**, statisztikai hivatali igazgató. **Varró István dr.**, keresk. és iparkamarai fogalmazó. **Vágó József**, a keresk. és iparkamara segédtitkára. **Vályi Sándor dr.**, kir. ítélőtáblai bírós. **Vámbery Rusztem**, egyetemi m. tanár. **Weltner Jakab**, szerkesztő.

A munkatársak e sorozata biztosíték arra, hogy a Munkásügyi Szemle ezentúl is tudományos színvonalon s oly gazdag tartalommal jelenik meg, hogy a külföld hasonló irányú folyóirataival felveheti a versenyt.

Kérjük a gyakorlati szociálpolitika híveit, hogy sziveskedjenek a Munkásügyi Szemlének új olvasókat szerezni és lapunkat előfizetésre ajánlani.

Mutatványszámokkal szivesen szolgálunk

A Munkásügyi Szemle előfizetési ára egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Falk Miksa-utca 5. sz.

A magyar királyi államvasutak nyári menetrendje.

A vonatok indulása Budapestről.

Ervényes 1914. május hó 15-től.

A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról.				A nyugoti pályaudvarról.				A keleti pályaudvarra.				A nyugoti pályaudvarra.			
vonat-szám	óra	perc	vonat-néve	vonat-szám	óra	perc	vonat-néve	vonat-szám	óra	perc	vonat-néve	vonat-szám	óra	perc	vonat-néve
A keleti pályaudvarról.				A nyugoti pályaudvarról.				A keleti pályaudvarra.				A nyugoti pályaudvarra.			
Délrelelt				Délrelelt				Délrelelt				Délrelelt			
912 12 05 sz. v.			Belgrád, Sofia, Saloniki	154 5 00 sz. v.			Vác	389 5 00 v.			Berlin, Ruttká	185 12 15 sz. v.			Vác
310 6 10			Hatvan	102 5 15			Rákospalota-Ujpest	843 5 20 v.			Dobreczen, Szolnok	149 5 51			Rákospalota-Ujpest
802 6 25 gy. v.			Wien, Graz, Sopron	122 5 25			Érsekújvár, Ipolytság	809 5 30			Hatvan	151 5 05			Dunakeszi-Alag
1110 6 30 sz. v.			Ruttká, Berlin	718 5 30			Szeged, Szolnok	1965 5 30			Osijek, Tapolca	721 5 15			Orsova, Bázias
1526 6 45 gy. v.			Balatonfüred, Tapolca	4102 6 00			Esztergom	669 5 45			Brassó, Arad	6701 5 40			Szolnok, Czegléd
906 6 50			Kassa, Csorba, Bártfa	106 6 35			Lajosmizse, Kecskemét	939 5 45			Szolnoki, Bród, Belgrad	4103 5 45			Esztergom
1512 6 55 sz. v.			Ujvidék, Sarajevó	102 6 50 k. exp.			Rákospalota-Ujpest	19 5 55			Torbagy	723 5 59			Ullo, Ocsa
2 7 00 gy. v.			Kassa, Csorba	519 7 00 gy. v.			Wien, Paris, Ostende	313 6 00			Pécel	183 5 55			Nagymaros
802 7 05			Wien	1402 7 05			Szegvár, Stanislaw	1707 6 05			Komárom	725 6 00			Monor
1002 7 10			Arad, Brassó	159a 7 35 sz. v.			Zsolna, Berlin	11 6 25			Stanislaw, M.-Sziget	701 ¹⁾ 6 10			Konstantinápoly, Belgrad
1302 7 20			(Fiume, Torino, Róma,	104 7 55 gy. v.			Rákospalota-Ujpest	1505 6 30 g.			Lemberg, Poprád-Felka, Kassa	153 6 15 sz. v.			Rákospalota-Ujpest
402 7 25			Fiume, Vinkovce	158 8 00 sz. v.			Nagyszombat, Wien	138a ¹⁾ 6 40 g.			Nagyvárad	6507 6 20			Lajosmizse
812 7 30 sz. v.			Fehring, Graz, Triest	708 8 25 gy. v.			Dunakeszi-Alag	1007 6 45			Fiume, Zagreb	508 6 25 gy. v.			Maros-Vásárhely
608 7 50			Strj, Przemysl, Lemberg	712 8 30 sz. v.			Orsova, Bázias	407 6 50			Lemberg, Strj, Kassa	183 6 55 sz. v.			Nagymaros
1102 ¹⁾ 8 05 gy. v.			Gödöllő	134 8 45			Bázias, Karánsebes	1002 7 00			Róma, Fiume	1407 6 40			Berlin, Zsolna
405 8 10 sz. v.			Arad, Brassó, Bukarest	114 9 15			Nagymaros, Ipolytság	315 7 05			Gödöllő	118 7 10			Paris, Wien
513 8 20			Balatonfüred, Tapolca	104 9 05			Esztergom	513 7 20			Brassó, Kolozsvár	727 7 15			Szolnok, Czegléd
1908 8 25			Munkács, Lawoczne	186 9 45			Wien, Berlin	917a 7 25			Kunszentmiklós-Tass	185 7 20			Rákospalota-Ujpest
808 8 35			Nagykátá	4106 12 30			Rákospalota-Ujpest	317 7 30			Gödöllő	4105 7 25			Esztergom
2a 8 50 gy. v.			Osiek, Bród	6504 11 10			Lajosmizse, Kecskemét	319 7 40			Hatvan	709 7 30			Bukarest, Bázias
1708 8 55 sz. v.			Ruttká, Berlin	116 12 00			Nagymaros, Ipolytság	21 7 45			Paks Bicske	501 7 35 gy. v.			Bukarest, Máramarossziget
1508 ¹⁾ 9 35 gy. v.			Győr, Wien, Fehring, Graz				Wien	1809 8 40			Graz, Fehring	157 7 40 sz. v.			Vác, Ipolytság
918 10 00 sz. v.			M.-Sziget, Stanislaw				Rákospalota-Ujpest	911 8 20			Csorba, Bártfa, Kassa	6501 7 50			Parkány-Nána
1112 10 45			Bicske				Szeged	519 8 35			Bukarest, Kolozsvár	127 7 55			Kecskemét, Lajosmizse
516 11 40			Kassa, Poprád-Felka				Hatvan	321 8 45			Hatvan	155a 8 15			Rákospalota-Ujpest
241 1 15			Kunszentmiklós-Tass				Fiume, Tapolca	1005 9 00			Győr	4107 8 25			Esztergom
			Balatonfüred, Tapolca				Szabadka	18 9 15			Berlin, Ruttká	719 8 40			Kiskunfélegyháza
			Gödöllő				Berlin, Ruttká	307 9 35			brud.-k., Sombathely, Sopron	139 8 45			Nagymaros
							Miskolc	510 9 55			Triest	159 9 10			Dunakeszi-Alag
							Debreczen, Arad	406 10 20			brud.-k., Sombathely, Sopron	705 9 15 gy. v.			Szeged
							Gödöllő	2510 10 35			Miskolc	1401 9 40			Berlin, Zsolna, Pozsony
							Bukarest, Arad	605 11 20			Triest	4109 9 55 sz. v.			Esztergom
							Délután				161 10 30			Rákospalota-Ujpest	
							Berlin, Ruttká				715 10 45			Szeged	
							Konstantinápoly, Belgrad				118 11 25			Galánta, Ipolytság	
							Kassa, Poprád-Felka				163 12 00			Rákospalota-Ujpest	
							Hatvan								
							Bukarest, Arad								
							Konstantinápoly, Belgrad								
							Wien, Sopron								
							Bukarest, Arad								
							Sarajevó, Bród, Szabadka								
							London, Paris, Wien								
							Osijek, Pécs								
							Hatvan								
							Poprád-Felka, Kassa								
							Graz, Fehring								
							Kunszentmiklós-Tass								
							Bicske								
							Nagykátá								
							Tapolca, Balatonfüred								
							Pécel								
							Esztergom								
							Gödöllő								
							Bukarest, Debreczen								
							brud.-k. Királyhida								
							Poprád-Felka, Kassa								
							Wien, Győr, Graz, Fehring,								
							Stanislaw, M.-Sziget								
							Köfa, Belgrad								
							Bukarest, Arad								
							Ereacs								
							Tapolca, Balatonfüred								
							Berlin, Ruttká								
							Bicske								
							cske								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								
							Wien, Graz								
							Csorba, Kassa								
							Róma, Fiume, Pécs								
							Pécel								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								
							Wien, Graz								
							Csorba, Kassa								
							Róma, Fiume, Pécs								
							Pécel								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								
							Wien, Graz								
							Csorba, Kassa								
							Róma, Fiume, Pécs								
							Pécel								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								
							Wien, Graz								
							Csorba, Kassa								
							Róma, Fiume, Pécs								
							Pécel								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								
							Wien, Graz								
							Csorba, Kassa								
							Róma, Fiume, Pécs								
							Pécel								
							Wien, Paris								
							Wien, Bród								
							Lawoczne, M.-Sziget								
							Gödöllő								

Orvos urak figyelmébe!

Ludtálpúak és fájós lábúak legjobb eredménnyel használják
szab. Laufer ludtálp-fűzőt.

Szakorvosok által elismerve. — Prospektust
kivánatra ingyen küld az egyedüli készítő

SZÉKELY ÉS TÁRSA

ortopéd-cipész

BUDAPEST,

IV., Múzeum-körút 9. szám.

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és
vasöntő részvénytársulat. BUDA-
PEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tervek és költségvetések díjtalanul. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

**Eckardt Vilmos
és Hotop Ernő r.-t.**

Budapest, V., Dorottya-u. 6.

Tervezünk és vállalunk 1870. év óta
téglaégetőket, te fűcserepgyárákat,
chamotte-téglagyárákat, mészégetőket,
magnezitgyárákat, tüzelési berendezé-
seket, gyárkéményeket, kazán-
befalazásokat.

*bácsi! néni! ide figyelj
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

COPYRIGHT

PALMA C. G. LD.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG